

zelena dežela

Glasiło Kmetijsko gozdarske zbornice Slovenije

št. 102, november 2011

stran

4

*Pogovor s celjskim škofom msgr.
dr. Stanislavom Lipovškom*
Kmetije ne damo

stran

7

Tema meseca
**Prihodnost agrarnih
skupnosti**

stran

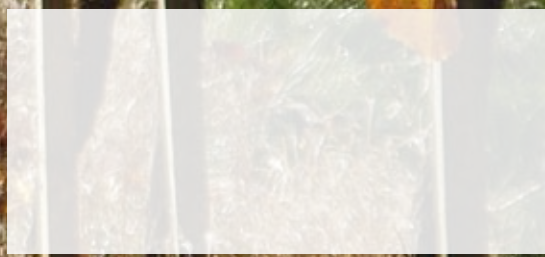
23

Mednarodna dejavnost
**Spodbujanje mladih kmetov
mora biti prednostna naloga**

stran

24

Pravni nasveti
**Mleko iz mlekomatov
je zdravo mleko**

Za resnico in pravico!

» CIRIL SMRKO LJ

Predsednik Kmetijsko gozdarske
zbornice Slovenije

Mesec oktober ima veliko stalnic. Spravilo sadja, nekaterih poljščin, trgatav. Sicer je letošnje prav posebno vreme botrovalo temu, da smo nekatera od teh opravil zaključili prej. Že osmo leto zapored pa je oktobrska stalnica našega kmetijstva in podeželja vseslovensko srečanje kmetov v Ponikvi. Srečanje ob rojstni hiši blaženega Martina Slomška ima večji in bolj globok pomen kot zgolj vsakoletni stanovski shod. Namenjen je temu, da kljub obilici vsakodnevnih težav pri kmetovanju ob delu in trudu za dostojno življenje na kmetiji najdemo čas za razmislek o našem notranjem življenju. O tem, koliko še znamo prisluhniti drug drugemu in sebi. O tem, v kakšni meri resnično upoštevamo letošnje vodilno misel blaženega Martina Slomška »*V besedi resnica, v dejanju pravica*«. In o tem, kakšne vrednote osmišljajo naša življenja.

Poleg vrednot, kot so uspeh v družbi, materialna preskrbljenost (ki jo pogosto imenujemo socialna varnost), so še tiste z velikimi začetnicami, na katere prepogosto pozabimo. Poštenost, pravičnost za vse, odkritost, širokosrčnost, strpnost – vse to so tiste osnovne, splošne vrednote, ki bi morale biti vodilo civilizirane družbe. Tiste, ki bi lahko pomagale reševati največje težave, v katerih se je znašel ves svet – če bi jih le vsi upoštevali.

Zanimivo je, da smo ljudje naklonjeni temu, da brez težav sprejmemo neka pravila, zakone, ki nam jih predpišejo drugi ljudje »na položajih«. Sprejeli smo tudi družbeni red, ki ni v skladu z marsikatero od prej naštetih vrednot. Podreujemo se tem pravilom brez premisleka, ne znamo pa presoditi, kaj to dejansko pomeni, ne znamo več prisluhniti naravnim zakonom.

Vzemimo samo primer hrane – te ključne dobrine. Potrošniki so zasuti z različnimi informacijami, ki se neverjetno hitro menjavajo in enako hitro spreminjajo vsebino. Namesto da bi prisluhnili sebi in svoji presoji, se večinoma pustijo voditi zdaj v eno, drugič v drugo skrajnost. Zakaj ne bi imel vsak potrošnik možnosti, da sam pridelava vsaj nekaj hrane zase? Zakaj mu kmetje pri tem ne bi pomagali? Skupnosti – vasi, občine, civilne iniciative bi lahko od kmetov za do obeh strani pravično plačilo najele zemljo in njihovi člani bi na njej pridelali hrano, za katero bi vedeli, kaj vsebuje. Obenem bi se približali zemlji, se jo dotaknili in pustili, da se tudi zemlja dotakne njih. Uvedba tradicionalnega slovenskega zajtrka v vrtcih in osnovnih šolah je sicer hvale vreden projekt, a še bolje bi bilo, če bi ponovno uredili šolske zelenjavne in zeliščne vrtove, kjer bi otroci sami pridelali nekaj hrane. In jo tudi pojedli!

Priča smo ogorčenim protestom množic po vsem svetu, saj je vedno več takšnih, ki čutijo, kako zelo nepravilna je sedanja družbena ureditev. Kar se dogaja okoli nas, je posledica globoke krize – ne le gospodarske, kot si marsikdo poenostavljeno razlaga. Gre za globoko krizo vrednot! Le skupnost, kjer se posamezniki med seboj slišijo, razumejo in spoštujejo, je podlaga za človeku vredno življenje. Posamezniki, obrnjeni vsak k sebi, pa smo le orodje v rokah kapitala, ki zanesljivo ni prava vrednota.

A osebno sem prepričan, da še zmoremo razumne presoje in vzpostaviti novih odnosov, ki bodo temeljili na pravih vrednotah.

IZ VSEBINE

NOVICE

KGZS na jesenskem sejmu v Komendi	3
Nanoški sir zaščiteno na evropski ravni	3

POGOVOR S CELJSKIM ŠKOFOM

MSGR. DR. STANISLAVOM LIPOVŠKOM

Kmetije ne damo	4
TEMA MESECA: AGRARNE SKUPNOSTI	

Prihodnost agrarnih skupnosti	7
Agrarne skupnosti preko meja Slovenije	11

KAJKŠEN BO VINSKI LETNIK 2011?

Izhodišča vinskega letnika 2011 v Podravju	
so več kot odlična.....	12
Letošnja podoba vinorodne dežele Primorske.....	13
Letina 2011 v vinorodni deželi Posavje.....	14

AKTUALNO

Tradicionalni slovenski zajtrk	15
Novi »stari« državni prvak	17
Razstava plemenske živine	17
Oddaja ovčje volne.....	18
Kam z odpadno folijo silažnih bal?.....	18
Kmetica leta je Francka Javeršek	19
Na obisku pri zamejskih Slovencih.....	19

NAVZKRIŽNA SKLADNOST

Novosti pri navzkrižni skladnosti	19
---	----

EKOLOŠKO KMETOVANJE

Ekološka živila v preskrbovalni verigi.....	20
Objava javnih razpisov iz Programa razvoja podeželja	21

GOZD IN OBNOVLJIVI VIRI

Nacionalne poklicne kvalifikacije v lovstvu.....	22
--	----

MEDNARODNA DEJAVNOST

Spodbujanje mladih kmetov mora biti prednostna naloga... 23	
---	--

PRAVNI NASVETI

Mleko iz mlekomatov je zdravo mleko	24
---	----

OGLASNA PRILOGA

Zelena dežela je glasilo Kmetijsko gozdarske zbornice Slovenije. Naslov: Celovška 135, 1000 Ljubljana, tel.: 01/513 66 00, faks: 01/513 66 50, zelena.dezela@kgzs.si
Uredniški odbor: Andrej Kermavnar (predsednik), Ema Zadel (podpredsednica), Vlado Avguštin, Jože Benec, Bogdana Brilj, Jožef Cigan, Marjana Cvirn, Maks Ipavec, Anita Jakuš, dr. Stane Klemenčič, Jože Meolic, Alojz Pori, Jernej Redek in Darinka Sebenik
Odgovorna urednica: mag. Tatjana Čop, tel.: 01/513 66 40, 041/366 506
Grafično oblikovanje, prelom in izvedba: Andrej Lombar
Naslovnica: Jesen v vinogradu (Foto: Damjan Jerič)
Jezikovni pregled: Marjana Cvirn. Tisk: DELO, d.d.
Oglasno trženje: bjm.natalija@siol.net, tel.: 01 513 08 30, GSM: 031 668 626.
 Uredništvo ne odgovarja za vsebino oglasnih besedil.
 Naklada: 95.000 izvodov. Cena: 0,49 €. Časopis je za člane KGZS brezplačen.

KGZS na jesenskem sejmu v Komendi

Jesenski sejem kmetijske, gozdarske in gradbene mehanizacije v Komendi je potekal od 7. do 9. oktobra.

Rdeča nit letošnjega sejma v organizaciji Konjensiškega kluba Komenda so bili obnovljivi viri energije in pripadajoča mehanizacija. Obiskovalci so si lahko ogledali tudi praktične prikaze uporabe mehanizacije.

Ciril Smrkolj, predsednik Kmetijsko gozdarske zbornice Slovenije (KGZS), je na slovesnosti ob odprtju sejma pohvalil organizatorje za skrbno pripravljeno sejmsko in obsejmsko dogajanje. V svojem govoru se je dotaknil težav v kmetijstvu. Izhoda iz krize po njegovem ne bo, dokler bomo samo tarnali. »Nehajmo jamrati, začnimo delati in pomagati drug drugeму,« je poudaril. Predsednik KGZS tudi ne pristaja na stališče, da se nič ne spleča. »Vse se spleča, če imaš dober odnos do narave, kmetijstva in ljudi,« je še dodal.

Tudi letos je slovesnost ob odprtju sejma popestrila folklorna skupina DU Komenda.

Sejem so uradno odprli predsednik Konjensiškega kluba Komenda Alojz Lah, predsednik KGZS Ciril Smrkolj, župan občine Komenda Tomaž Drolec in župan občine Sremska Mitrovica iz Republike Srbije Branislav Nedimović.

KGZS se je na sejmu tudi letos predstavila s svojim razstavnim prostorom, kjer je med drugim predstavila mednarodni projekt Efficient 20 – projekt za zmanjševanje porabe goriva pri kmetijskih in gozdarskih delih.

»JERICA POTOČNIK

Izteka se redni rok za vlaganje zahtevkov za živalske premije za leto 2011 – drugo obdobje

Redni rok za oddajo zahtevkov za posebno premijo za bike in vole ter zahtevkov za dodatno plačilo za ekstenzivno rejo ženskih govedi za drugo obdobje poteka od 1. oktobra do 2. novembra 2011.

V tem obdobju se vlagajo zahtevki za posebno premijo za bike in vole, ki so bili v obdobju od 1. junija do vključno 30. septembra 2011 zaklani v Sloveniji ali izvoženi v tretjo državo, in zahtevki za dodatno plačilo za ekstenzivno rejo ženskih govedi, za krave, ki so telile v obdobju od 1. aprila 2011 do 31. julija 2011.

Za pomoč pri vnosu zahtevkov, dodatne informacije in pojasnila se upravičenci lahko obrnete na izpostave kmetijske svetovalne službe pri Kmetijsko gozdarski zbornici Slovenije.

»DR. JERNEJ DEMŠAR

Nanoški sir zaščiten na evropski ravni

Od 5. oktobra se je nanoški sir pridružil petim slovenskim proizvodom, ki so zaščiteni skladno z regulativo Evropske unije.

Evropska komisija je 5. oktobra v Uradnem listu Evropske unije objavila uredbo o registraciji nanoškega sira kot zaščiteni označbo porekla. Nanoški sir je tako že šesti registriran slovenski proizvod pri Evropski komisiji.

Do sedaj so registrirani: ekstra deviško oljčno olje Slovenske Istre kot zaščiteni označba porekla, prleška tunka kot zaščiteni geografska označba, belokranjska pogača kot zajamčena tradicionalna posebnost, idrijski žlikrofi kot zajamčena tradicionalna posebnost in prekmurska gibanica kot zajamčena tradicionalna posebnost.

Voščimo ob Dnevu reformacije – prazniku slovenske samozavesti

Dvajseto leto zapored praznujemo 31. oktober, Dan reformacije, kot državni praznik. Na ta dan leta 1517 je nemški profesor biblijske teologije Martin Luter na vrata wittenberške cerkve obesil 95 tez o prenovi Cerkve in s tem začel reformno gibanje.

Na območju današnje Slovenije so imeli Lutrovi nauki močan vpliv, kar se je poznalo v krepitvi narodne zavesti in širši uporabi slovenskega jezika – tudi v knjižni obliki. Primož Trubar je triinštrideset let po oznanitvi tez v Wittenbergu izdal prvo knjigo v slovenskem jeziku Katekizem, kasneje pa mu je dodal še Abecednik. Tako kot drugje v Evropi se je tudi pri nas med številnimi protestantskimi misleci pojavila zahteva, da se bogoslužje opravlja v ljudskem jeziku in ne v latinščini. Temu je sledil tudi izid Dalmatinove Biblije v slovenskem jeziku s polnim naslovom *Bibilija, tu je vse svetu pismu stariga inu noviga testamenta, slovenski tolmačena skuzi Jurija Dalmatina*. Prevod celotne Biblije v slovenščino je pomembno vplival na razvoj slovenskega knjižnega jezika.

Ob tem pomembnem prazniku še posebej voščimo evangeličanski skupnosti v Sloveniji.

Kmetije ne damo

Pred letošnjim srečanjem kmetov na Ponikvi in Slomu smo se pogovarjali s celjskim škofom msgr. dr. Stanislavom Lipovškom.

Osmo vseslovensko srečanje kmetov na Ponikvi in Slomu ima slogan V besedi resnica, v dejanjih pravica. Vaše škofovsko geslo pa je V ljubezni in resnici. Skupni imenovalec je resnica. Ali ima resnica v današnji družbi še mesto, ki ji pripada?

Resnica gotovo ima mesto, ki ji pripada. Če je na pravem mestu, je pa drugo vprašanje, kajti vedno smo na poti proti tej resnici. Za nas verujoče je resnica Jezus Kristus, njegov Evangelij in čisto nič drugega. Vsa drugo je del te večne in nedeljive resnice. Zato smo v geslu tega srečanja zelo blizu in vsi smo na poti proti tej resnici o našem življenju, svetu, naših nalogah in poslanstvu, vsak na svojem področju. Vi skrbite za kmetijstvo, za naše podeželje, za našo prehrano, naše dobro počutje. Mi vam pri tem skušamo pomagati, čeprav je naše prvo delo duhovna razsežnost in uresničevanje tega poslanstva, ki ga je Cerkev pred dva tisoč leti dal Kristus: **»Pojdite in učite vse narode karkoli sem vam zapovedal, jaz sem z vami vse dni do konca sveta«.**

Vašo mladost je zaznamovalo obdobje, ki ni bilo naklonjeno vernemu slovenskemu kmetu. Kako se kot kmečki otrok spominjate tistih časov in tudi kasneje, kako ste videli dogajanje v takratnem kmetijstvu?

Sem zelo povezan s kmečkim stanom in podeželjem, saj so bili moji starši kmetje. Tako

Naloga vseh nas je, da ohranjamo poduhovljeni odnos do narave, da jo znamo čuvati, ohranjati zase in prihodnje rodove.

sem že kot otrok okušal radosti in križe kmečkega stanu in življenja na deželi. Spominjam se povojnih let, ko sta bili lakota in kriza povsod. Vem, kaj pomeni prositi za kruh, ker smo to doživljali. Mi na deželi sicer ne toliko, saj je vedno kaj zrastle, bilo pa je hudo v mestih in v primestju.

Se pa to danes ponavlja, saj imamo spet ljudi, ki so na pragu revščine. Vem tudi, kaj je to obvezna oddaja, saj sem videl pretresljive prizore, ko so gnali kravo iz hleva in so jokali otroci ...

Težki časi niso bili samo po-

sledica povojnih razmer, ampak tudi zgrešene kmetijske politike tistega časa, ko smo se šli v kmetijstvu prisilno kolektivizacijo po ruskem vzoru. Nekaj časa so po tem vzoru državna posestva obstajala, potem pa se je izkazalo, da niso šla v korak s svetovnim gospodarstvom. Tu smo plačali velik davek in veliko napora je bilo treba vložiti, da smo se potem prebili do nekega normalnega združništva in kolikor toliko človeku prijazne kmetijske politike.

Ta je napredovala, čeprav še nismo na cilju in bo še treba

marsikaj postoriti. Smo pa le zadovoljni, da se naše kmetijstvo nekako postavlja ob bok evropskemu. Nas je pri tem ves čas najbolj zanimala kakovost življenja, duhovna podoba našega podeželja in življenja na podeželju in tu je še marsikaj odprtega.

Kmet je najtesneje povezan z naravo, je tisto, kar je zapisano v začetku Geneze, da naj »gospoduje vsem živalim in zemlji ...«. Ali menite, da v sedanjem času to še počne umno oziroma, kje so pasti, v katere se lahko ujame?

Sveto pismo je univerzalna knjiga, ki se dotika vseh področij, tudi tega imenitnega področja našega življenja, ki mu danes rečemo varstvo okolja, ekologija, naše podeželje. V vseh časih je bil kmet tisti, ki je ohranjal pristen stik z naravo. Kmet pozna občutke, kako je, »ko sonce vzhaja, ko ptički pojo,« kot pravi Slomšek. Prav tako najbolje pozna ta čudoviti cikel v naravi, ko se menjajo letni časi.

Nenazadnje je podeželski kmečki človek močno povezan z dogajanjem v naravi. V mestu preprosto zapreš okno, na podeželju pa ni tako preprosto. Drugače si vezan na naravne sile in njihove dokaj neprijazne učinke, kot so udar strele, povodenj, slana, toča. In ta negotovost je marsikdaj velika preizkušnja za mlade ljudi. Zato moraš biti trdno usidran in imeti dobro lestvico vrednot, da ne klonesh.

Vendar pa je veliko več tistih razlogov, ki človeka res vabijo, da postane kolikor se da moder in dober upravitelj božjega stvarstva, ki na vsakem koraku razkriva lepoto, modrost in vsemogočnost Stvarnika. Kajti, kdo je naučil čebelo, da se vrne več kilometrov po dežju nazaj v svoj panj ali lastovke, da se vsako leto vrnejo v isto gnezdo? Kje je tu navigacija!? To so stvari, ki jih kmečki človek vidi, jih zna občudovati in to ga še vedno vodi v božje naročje, čeprav je pri tem veliko »motilnih naprav«. In ravno to je naloga vseh nas, da ohranjamo ta poduhovljeni odnos do narave, da jo znamo čuvati, ohranjati zase in za prihodnje rodove.

Spominjam se, da so bila v preteklosti resna prizadevanja za izboljšanje kmetovanja, vendar so se pokazala za napačna. Smo pa vendarle danes pri-

šli na neko kulturno raven in imamo visoke standarde. Ima pa vsak napredek svoje meje in Bog nam daj pameti, da bomo znali normalno živeti in biti blizu naravnemu ritmu, ki ga v stvarstvu srečujemo na vsakem koraku.

Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije (KGZS), župnija Ponikva, občina Šentjur, organizacijski odbor in mnogi prostovoljci so organizatorji srečanja kmetov na Ponikvi in Slomu. Kakšno sporočilo lahko tako srečanje v danem trenutku da slovenskemu kmetu, podeželju in vsej slovenski družbi?

Srečanja so gotovo nekaj novega in lepega, zlasti ker so povezana z duhovno in versko razsežnostjo. Srečamo se pri sveti maši, kjer poslušamo božjo besedo in želimo, da bi bili v tem duhu modri varuhi tega božjega stvarstva, ki nam je zaupano.

Sporočilo je, da smo varuhi mogočnega izročila, ki edino ohranja sedanjost. Naša dežela je posejana s cerkvami, znamenji, križi in to govori, da je bilo tu veliko vernih ljudi, ki so imeli razlog, da so pozidali cerkev: bodisi življenjsko srečo, bodisi nesrečo. To so biseri naše duhovne kulture in vernosti. Srečanje je vabilo, da bi to ohranjali in da bi nastajalo še novo. Srečanje tudi sporoča, da bi odkrili vrednote lepega in naravnega življenja v naših domovih in družinah.

Cerkev ima pri tem veliko nalogo, da sporoča pomen domačih običajev, kot je molitev pri jedi, pa tudi pomen obhajanja praznikov, spoštovanja nedelje. To pomeni, da šest dni delaj in sedmi dan počivaj, kar pa ne pomeni, da bi v nede-

ljo samo gledali v zrak. Takrat si moramo vzeti čas drug za drugega, za otroke, za starše, za starejše ...

Slovensko kmetstvo od pomladi narodov prek Krekovega združenja in sedanjega organiziranja v Kmetijsko gozdarski zbornici Slovenije temelji na povezovanju, solidarnosti in spoštovanju tradicije. Kako ta načela bolje uveljaviti v sedanjih družbi, ko so te vrednote marsikdaj zapostavljene?

Ta načela spadajo h krščanskemu načinu življenja in krščanskemu etosu. Družina je v središču duhovnega poslanstva cerkve, kajti Jezus je izbral to pot, da je prišel po družini na svet. Zato družina zavzema imenitno mesto v poslanstvu cerkve in je pomembna vrednota.

Sekularizacija nas je odtujila med sabo in odtujila od temeljnih vrednot. Ne znamo več živeti v duhu Evangelija, ki nas nagovarja, da smo povezani med sabo, da smo bratje in sestre. Tu mislimo na medsebojne odnose, ki so včasih odtujeni. Ker smo izgubili ideal zakona in družine, se pojavlja veliko nasprotovanj, tragedij, ločitev. In kdo naj vzgaja za vrednote, če družina tega ne zmore? To lahko opravljajo župnija, šola, razne ustanove, združenja, društva, gibanja ...

Naj povem primer vzgoje za vrednote v okviru letošnjega regijskega srečanja skavtov v Mozirju. Geslo srečanja je bilo »Kmetije ne damo«. Za trenutek sem se vprašal, kam sem sploh prišel. Pa je bilo sporočilo zelo jasno. Kmetija je sinonim za ohranjanje zvestobe do zemlje, do lepega naravnega življenja, pomeni pošteno delo, družinsko molitev, nedelj-

KDO JE MSGR. DR. STANISLAV LIPOVŠEK?

Stanislav Lipovšek se je rodil leta 1943 v kmečki družini v Vojniku. Osnovno šolo je obiskoval v Vojniku. Leta 1962 je maturiral na celjski gimnaziji in začel s študijem teologije na Teološki fakulteti v Ljubljani. Leta 1968 je bil v Celju posvečen v duhovnika in bil po mašniškem posvečenju do leta 1972 kaplan v župniji svetega Danijela v Celju. Naslednja štiri leta je študiral v Rimu, kjer je leta 1976 pridobil naziv doktorja liturgike. Po vrnitvi iz Rima je bil imenovan za župnijskega upravitelja župnije Device Marije v Brezju-Maribor in za predavatelja liturgike na mariborskem oddelku Teološke fakultete. V letu 1981/82 je bil spiritual v mariborskem bogoslovju. Leta 1982 je bil imenovan za stolnega kanonika in župnika v Mariboru in predavatelja liturgike na mariborski enoti Teološke fakultete ter na Škofijski orglarski šoli v Mariboru. Veliko se je posvečal pastoralni odraslih in v Stolni župniji poskrbel za katehumenat – permanentno uvajanje odraslih v krščansko življenje. V devetdesetih letih je opravljal več nalog v mariborski škofiji; med drugim je sodeloval pri pripravi obeh papeževih obiskov v Sloveniji in beatifikaciji škofa Antona Martina Slomška. Leta 2001 je prejel častni naslov monsignorja, leta 2004 pa je prevzel službo naddekana mariborskega naddekanata; 15. marca 2010 je bil imenovan in 24. aprila 2010 v celjski stolnici posvečen za celjskega škofa.

sko mašo, prijateljstvo, zdravo prehrano, razvedrilo, ljubezen do narave, domovine, domače cerkve in župnije, medsebojno pomoč. To so prave vrednote in to je prihodnost, ne pa da se ukvarjamo z zakoni, ki omejujejo medsebojno pomoč in solidarnost. Sosedska pomoč je ena pomembnejših vrednot podeželja. Hvala Bogu, da si gredo ljudje pomagat!

Tudi šola bi lahko več naredila pri vzgoji za vrednote. Včasih smo bili hvaležni za učitelje, ki so bili tudi vzgojitelji. Tako je bilo, danes pa tega malo manjka. Pogledajte samo državljansko vzgojo. Osnova je, da otroci poznajo vsaj zastavo. Že tega se malo bojimo, kaj šele vzgoje za naravno življenje.

V čem vi vidite pomen blažene ga Antona Martina Slomška, ki je v svojem času veliko storil za boljši položaj slovenskega kmeta?

Slomšek je bil kmečki sin in je dobro poznal radosti in tegobe tega stanu. Takrat je skrbel za izobraževanje kmečkih otrok. Resda je Marija Terezija ukazala, da je šola obvezna, vendar tega še zdaleč niso urešničili. Slomšek je to vzel zares, zato je organiziral šolstvo, duhovniki so v njegovem času postali učitelji.

Slomškovo sporočilo, ki ga je zapisal v uvodu učbenika za kmečke otroke **Blaže in Nežica v nedeljski šoli**, je bilo, da mora biti šola vesela, učitelj pa sonce, ki vse budi. Pri tej skrbi za izobraževanje otrok je imel Slomšek nemalokrat težave s starši. Vendar je imel jasno vizijo, zato je staršem napisal pastirsko pismo, kako doma učiti otroke.

Slomšek je v svojem času izkoristil vse možnosti, da je skr-

Kmetija je sinonim za ohranjanje zvestobe do zemlje, do lepega naravnega življenja, pomeni pošteno delo, družinsko molitev, nedeljsko mašo, prijateljstvo, zdravo prehrano, razvedrilo, ljubezen do narave, do domovine, do domače cerkve in župnije, medsebojno pomoč.

bel za izobraževanje otrok. Na ta način je pomagal kmetom. Veliko je potoval po škofiji in v svojih pridigah spodbujal k poduhovljenemu odnosu do narave, dela in podeželja.

Seveda pa je kot škof spodbujal tudi k družbeni odgovornosti, zato je med drugim napisal pastirsko pismo ob volitvah. To je še vedno aktualno, saj je zapisal, da **»ne glejte njihove sladke besede, glejte njihova dela«**.

Poudarjal je, da je treba graditi kulturo človeka in ga osveščati, da se bo znal prav odločati; da bo znal izbirati dobro in zavračati zlo. Slomšek pravi, da mora ta kultura voditi k častnemu in večnemu smotru. Da odpira perspektivo, da je člove-

ku prijazna, da je ekološka ..., s Slomškovimi besedami, **»da je zveličavna«**. Da je kultura, ki vodi k cilju, kateremu se vsi bližamo. To pa ne bo uničenje, ampak nastop novega neba in nove zemlje.

Kaj pa za kmeta v današnjem času lahko storijo Slomškovi nasledniki – škofje?

Tu smo za vse ljudi. Za mesto in podeželje, vendar pa ni več tako močne ločnice kot nekoč, saj so na podeželju iste dobre in manj dobre navade kot v mestih, vseeno pa podeželski človek še vedno živi bolj naravno življenje.

Kar nekaj storimo, ker skrbimo za duhovno kondicijo, ker skušamo, da bi ljudje svoje delo

in življenje motrili v luči evangelija, da bi bili »luč, kvas in sol«. To ponazarja čudovita prilika o Jezusu dobrem pastirju, ki skrbi za svoje ovce, kar simbolno pomeni, da mora človek skrbeti za svojega bližnjega.

Kot škof sem veliko na terenu, obiskujem župnije, kjer se pogovarjamo, kaj se dogaja za blagor teh ljudi. Verouk, bogoslužje, karitativna dejavnost in nenazadnje obnova cerkva, vse to je za blagor podeželja.

Škofje smo odgovorni za celotno duhovno poslanstvo cerkve, ko gre za oznanjanje Evangelija vedno novim generacijam. Treba jim je omogočiti primeren pristop k vrednotam: uvajanje v krščansko življenje, pomen zakramentov, dobrodelnost ...

Gre za človeka, ki je dober oskrbnik božjih darov za danes in jutri. V tej smeri vzgajamo ljudi. Skrbimo za družbeno klimo, medsebojno sodelovanje, mir med narodi, dialog med različnimi skupinami, vse to je služba za človeka in podeželje. Skušamo prispevati svoj delež za blagor človeka v vsakem obdobju in blagor božjega stvarstva, ki je zaupano človeku, ljudem našega časa.

» MARJAN PAPEŽ,

» FOTO TATJANA VRBOŠEK

Prihodnost agrarnih skupnosti

KGZS se zavzema za zakonodajo, ki bo agrarnim skupnostim omogočila primerno gospodarjenje s premoženjem.

Na septembrskem srečanju **Agrarne skupnosti – kako naprej? na Lukovici so predstavniki agrarnih skupnosti izpostavili težave, s katerimi se spopadajo že od leta 1992.**

Tega leta so bile agrarne skupnosti vzpostavljene na podlagi Zakona o ponovni vzpostavitvi agrarnih skupnosti ter vrnitvi njihovega premoženja in pravic (ZPVAS, Uradni list RS, št. 5/94, 38/94, 69/95, 22/97, 79/98 Odl. US: U-I-300/97, 56/99, 72/00, 51/04 Odl.US: U-I-308/02-10). Delček težav se je pred dnevi razrešil v Državnem zboru RS, ko je potekala razprava o predlogu za spremembo ZPVAS, na podlagi katere se bo nekoliko olajšalo gospodarjenje s premoženjem v agrarnih skupnostih.

SREČANJE AGRARNE SKUPNOSTI – KAKO NAPREJ?

Kmetijsko gozdarska zborni-

ca Slovenije je 8. septembra na Lukovici pripravila srečanje agrarnih skupnosti, ki se ga je udeležilo prek 150 predsednikov in članov agrarnih skupnosti ter drugih, ki se ukvarjajo s problematiko agrarnih skupnosti. Poslanec Marijan Križman je predstavil predlog Zakona o spremembi Zakona

KGZS je 8. septembra v Lukovici pripravila srečanje agrarnih skupnosti. Srečanja se je udeležilo 150 predsednikov in članov agrarnih skupnosti ter drugih zainteresiranih.

o ponovni vzpostavitvi agrarnih skupnosti ter vrnitvi njihovega premoženja in pravic, ki je bil v Državni zbor vložen 18. julija 2011, predlog dopolnitve zakona ter stanje v agrarnih skupnostih pa so komentirali Igor Hrovatič, direktor KGZS, Josip Bajc, predsednik Komisije za agrarne skupno-

sti pri KGZS, Franc Bogovič, predsednik Odbora za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano v Državnem zboru, in Andrej Hafner z Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano. Med skoraj triurno razpravo so predstavniki agrarnih skupnosti iz vse Slovenije poudarili nujnost čimprejšnje nove zakonske ureditve, obenem pa so izpostavili raznovrstnost težav agrarnih skupnosti.

PROBLEMATIKA AGRARNIH SKUPNOSTI

Na srečanju so izpostavili vprašanje razpolaganja s solastnino in skupno lastnino, saj spori nastajajo zlasti ob pridobivanju soglasij za npr. določanje načina rabe kmetijskih in gozdnih zemljišč, oddajo nepremičnin v najem, pridobivanje gradbenih dovoljenj ipd. Ti posli namreč spadajo med pose, ki presega okvire rednega

ZGODOVINSKI ORIS

Agrarne skupnosti izvirajo iz časov srednjega veka, ko so se kmetje dogovorili za skupno upravljanje s kmetijskimi in gozdnimi zemljišči, ki so jih obdelovali. V naših krajih se je leta 1848 končal fevdalizem in zemlja je bila z zemljiško odvezo dodeljena tistim, ki so jo obdelovali. Zemljišča v hribovitih območjih so ostala nerazdeljena, zlasti planinski ali vaški pašniki za potrebe paše blizu vasi in gozdovi za skupno uporabo ter neobdelan svet. Vaščani so postali lastniki velikih pašnikov in gozdov, ki so jih redko prodajali in odtujevali – kmetijska in gozdna zemljišča so namreč potrebovali za preživetje. Pravica uživanja solastniškega premoženja ali premoženja v skupni lastnini je bila vezana na kmetijo in se je prenašala le skupaj s kmetijo. Skupna zemljišča so se ohranila vse do 20. stoletja, in sicer v dveh oblikah lastništva:

- lastninska pravica je bila v zemljiški knjigi vpisana na agrar-

no skupnost in njene člane z navedbo lastninskih deležev članov po imenih, hišnih številkah in podobno kot posebna solastnina članov agrarne skupnosti;

- lastninska pravica je bila v zemljiški knjigi vpisana na agrarno skupnost brez navedbe lastninskih deležev članov kot posebna skupna lastnina članov agrarne skupnosti, podrobneje pa je urejena v pravilih agrarne skupnosti.

Agrarne skupnosti so bile v letu 1947 oziroma v letu 1965 odpravljene; po ocenah naj bi Zakon o agrarnih skupnostih in Zakon o razpolaganju s premoženjem bivših agrarnih skupnosti ukinila približno tisoč agrarnih skupnosti, ustno izročilo govori o 1500 ukinjenih agrarnih skupnostih. Nekaj desetletij je bilo premoženje državno oziroma družbeno, po letu 1991 pa so se kmetijska in gozdna zemljišča nekdanjim lastnikom vrnila na podlagi Zakona o denacionalizaciji oziroma tri leta kasneje so se agrarne skupnosti lahko ponovno vzpostavile na podlagi ZPVAS.

upravljanja s stvarjo in je zato na podlagi petega odstavka 67. člena Stvarnopravnega zakonika (Uradni list RS, 87/02, 18/07 Skl.US: U-I-70/04-18) potrebno pridobiti soglasje vseh solastnikov. Enako velja za upravljanje s premoženjem, ki je v skupni lastnini.

Nemalo težav agrarnim skupnostim povzroča tudi 2. člen trenutnega zakona, ki določa, da agrarne skupnosti niso pravne osebe. Tako ni popolnoma jasno, kakšne so pristojnosti predsednika agrarne skupnosti, kako agrarna skupnost vstopa v pravne posele, kakšno je razmerje med agrarno skupnostjo in davčnim uradom RS, ipd. Udeleženci srečanja so zato predlagali možnost organiziranja agrarne skupnosti v obliki pravne osebe po avstrijskem ali italijanskem modelu, ki delujejo po notranjih pravilih oziroma statutih, sprejetimi z ustrezno večino članov agrarne skupnosti.

Težave agrarnih skupnosti izhajajo tudi iz nejasne zakonodaje, ki jo uporabljajo sodišča (premoženje agrarnih skupnosti in postopki dedovanja), upravne enote (ponovna vzpostavitev agrarnih skupnosti), prav tako pa taista pravila širša pravna in kmetijska stroka različno razlagajo. Ta neenostnost agrarnim skupnostim marsikje zelo otežuje ali celo onemogoča gospodarjenje s kmetijskimi in gozdnimi zemljišči, kar je slabo tako za člane agrarnih skupnosti kot državo.

Med predlogi, ki so jih navedli razpravljajoči, je bila tudi zamisel o ustanovitvi državnega organa za nadzor, regulacijo in ustrežnejše reševanje težav agrarnih skupnosti oziroma predlog o ponovni obuditvi agrarnega komisarja, ki je

na ozemlju Slovenije deloval do leta 1947.

PREDLOGI KGZS

Ob koncu srečanja na Lukovici so predstavniki agrarnih skupnosti pozdravili prizadevanja KGZS za ureditev enotnih pravil, v okviru katerih delujejo agrarne skupnosti. Zaključke srečanja smo strnili v naslednje točke, ki so bile posredovane zakonodajalcu:

1. možnost organiziranja agrarne skupnosti v obliki pravne osebe ali drugega načina pravne subjektivitete;
2. ponovno odprtje in podaljšanje roka za ponovno vzpostavitev agrarnih skupnosti za najmanj dve leti;
3. nižji delež soglasja solastnikov ali skupnih lastnikov za razpolaganje s premoženjem;
4. statutarna pravila agrarnih skupnosti naj pridobijo večjo veljavo, kar naj velja zlasti pri upravljanju s premoženjem;
5. sodna praksa v postopkih dedovanja premoženja agrarnih skupnosti naj se poenoti;
6. pripraviti je potrebno zakon o agrarnih skupnostih, v katerem bodo zbrana pravila o organizaciji, delovanju in položaju agrarnih skupnosti;
7. ustanoviti je potrebno agrarni urad oziroma postaviti agrarnega komisarja pri MKGP za ustrežnejše reševanje težav agrarnih skupnosti, nadzor in regulacijo;
8. za vse nepremičnine agrarnih skupnosti, ki niso bile vrnjene v naravi, je potrebno izplačati odškodnino v skladu z zakonom, ki ureja denacionalizacijo.

Anton Može, agrarna skupnost Gabrče:

»Zakonodaja se mora nujno spremeniti na področju prodaje, nakupa zemljišča in urejanja služnostnih poti. Agrarne skupnosti bi morale postati pravne osebe, lahko v obliki zadruga, delniške družbe ali povsem nove oblike pravne osebe. Pred tem pa je potrebno agrarne skupnosti urediti, tako kot smo to storili v agrarni skupnosti Gabrče: najprej pridobiti odločbo o ustanovitvi agrarne skupnosti, nadalje dokončati vse dedne postopke in končno urediti solastniške deleže.«

Josip Bajc, predsednik Komisije za agrarne skupnosti pri KGZS:

»Veliko prizadevanj Zbornice, njenih organov in posameznikov je privedlo do tega, da se je zadeva Spremembe in dopolnitve Zakona o ponovni vzpostavitvi agrarnih skupnosti ter vrnitvi njihovega premoženja in pravic sploh premaknila z mrtve točke. V sodelovanju z nekaterimi poslanskimi skupinami Državnega zbora, predstavniki Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano in KGZS je prišlo le do delnega popravka omenjenega zakona, kar pa ne rešuje v celoti problematike, s katero se srečujejo agrarne skupnosti pri svojem delu oziroma delovanju.«

Majda Škrlj, agrarna skupnosti Križ – Filipčje Brdo:

»Posebno vprašanje predstavlja dedovanje premoženja agrarne skupnosti in vključevanje novih članov v agrarno skupnost. Menim, da je to vprašanje v pristojnosti agrarnih skupnosti, ne pa upravnih organov, sodišča ali kogarkoli drugega. Od pravil agrarne skupnosti je odvisno, ali dovoljujejo delitve agrarnih deležev v naravi, in sodišča bi se pri tem morala držati pravil agrarne skupnosti, seveda usklajenih z določili zakona. Žal sodna praksa temu ne sledi, zato imamo že pestro zbirko različnih sodnih rešitev, ob dejstvu, da je v postopkih šele del tega premoženja.«

PREDLOG ZA SPREMEMBO ZPVAS

Državni zbor je predlog za spremembo ZPVAS uvrstil na zadnjo, 32. sejo Državnega zbora. Kljub vsem predlogom, ki jih je KGZS pripravila na podlagi srečanja na Lukovici, je bila v za-

konodajni postopek predlagana dopolnitev zgolj 11. člena ZPVAS, ki ga lahko povzamemo v dveh točkah:

1. tričetrtnsko soglasje članov agrarne skupnosti glede na njihove solastniške deleže za opravljanje poslov, ki so v

Povezane agrarne skupnosti bi učinkoviteje reševale težave

Kdor se začne podrobneje ukvarjati z agrarnimi skupnostmi, že takoj na začetku naleti na težave. Natančno se ne ve niti, koliko je agrarnih skupnosti v Sloveniji, koliko je vseh članov, koliko hektarjev zemljišč površin posedujejo, da ne omenjamo neažurnost podatkov o zastopnikih in naslovih agrarnih skupnosti. Tudi Zakon o ponovni vzpostavitvi agrarnih skupnosti ter vrnitvi njihovega premoženja in pravic si razlaga vsak po svoje, žal tudi upravne enote in sodišča, kar nam še popestri naše raziskovanje in postavitev skupnih temeljev delovanja agrarnih skupnosti.

Sedaj je sicer najbolj aktualno razčiščevanje članstva agrarnih skupnosti in dedovanja deležev po pokojnih denacionalizacijskih upravičencih, v nadaljevanju pa čaka agrarne skupnosti še veliko novih težav in dela pri samem upravljanju premoženja. Vzpostaviti se mora sistem organizacije in upravljanja agrarnih skupnosti, ki bo prvenstveno članom agrarnih skupnosti omogočal izvrševanje njihovih tradicionalnih pravic in s tem tudi ohranjanja tradicionalne kulturne krajine. V tem smislu

imajo agrarne skupnosti tudi širšo družbeno vlogo.

Delovanje agrarnih skupnosti je sistemsko ohromljeno

Zatečene težave se vse preveč rešuje parcialno, tudi zaradi tega, ker agrarne skupnosti niso povezane, zaradi česar niso prepoznane niti najpoglavnejše skupne težave, kaj šele posebne težave, ki jih imajo posamezne agrarne skupnosti. Davčne anomalije, ki praktično onemogočajo agrarnim skupnostim normalno vključevanje v sistem subvencioniranja vlaganj v kmetijstvo in gozdarstvo, zaenkrat sploh še niso bile izpostavljene. Sedanje upravljanje agrarnih skupnosti večinoma sloni na zelo trhljih temeljih, ki se porušijo že ob najmanjšem nestrinjanju bodisi samih članov agrarnih skupnosti ali tudi tistih, ki nimajo ničesar z agrarnimi skupnostmi.

Agrarne skupnosti bi se morale povezati

Da bi začeli sistemsko reševati problematiko agrarnih skupnosti, je nujno njihovo povezovanje, s čimer bi dobili koordinacijsko telo, kjer bi prvenstveno zbirali zaznane težave, jih obdelali in posredovali ustrez-

no ustanovam za njihovo rešitev. To telo (združenje ali druga organizacijska oblika) bi zastopalo interes članstva pri sprejemanju zakonodaje, obveščalo in izobraževalo člane, pomagalo pri organizaciji in delovanju agrarnih skupnosti, sodelovalo z drugimi ustanovami doma in v tujini in opravljalo druge naloge na željo članov. Menimo, da je prava pot, da agrarne skupnosti same ustanovijo svoje predstaviško telo, ki bo lahko poenotilo napore posameznih agrarnih skupnosti, ki želijo dejavno gospodariti s premoženjem svojih članov.

Ustanovljen je Iniciativni odbor za ustanovitev združenja agrarnih skupnosti

V zadnjem času je bilo tudi med agrarnimi skupnostmi jasno izražena potreba po združenju, zato se je na Primorskem organiziral Iniciativni odbor za ustanovitev združenja agrarnih skupnosti, v katerem sodelujejo nekateri predsedniki in člani agrarnih skupnosti na Primorskem. Za začetek naj bi se ustanovilo združenje za območje Primorske, ki pa bo odprto za zainteresirane agrarne skupnosti tudi z drugih območij.

Anketa o stanju agrarnih skupnosti na Primorskem

Seveda je tudi ta odbor najprej naletel na težavo, da o agrarnih skupnostih na Primorskem in v Sloveniji razen neažurnega registra agrarnih skupnosti na upravnih enotah ni zbranega oziroma dosegljivega praktično nobenega uporabnega podatka. Zato se je poslalo 169 agrarnim skupnostim s področja Primorske in Notranjske anketo, da bi pridobili vsaj osnovne podatke o agrarnih skupnostih, njihovih problemih in razvojnih možnostih.

Za nadaljnje delo in predvsem predložitev pomembnosti problematike agrarnih skupnosti na Primorskem bi potrebovali čim bolj verodostojne podatke. Iz tega razloga naprošamo vse, ki ste dobili anketo, da jo izpolnite in jo vrnete. Podatki v anketi bodo namenjeni zgolj skupni predstavitvi stanja agrarnih skupnosti, pričemer informacije o posamezni agrarni skupnosti ne bodo predstavljene.

Egon Rebec,
član Iniciativnega odbora
za ustanovitev združenja
agrarnih skupnosti

- javnem interesu, saj zagotavljajo večjo obdelanost kmetijskih površin ali boljše gošpodarjenje z gozdovi;
2. če član agrarne skupnosti dalj časa ni dosegljiv, se mu lahko preko Centra za socialno delo postavi skrbnika za poseben primer, ki učinkovito varuje pravice zastopanega.

TRICETRTINSKO SOGLASJE

Sprememba ZPVAŠ lahko preseka težave, ki se na podlagi določb Stvarnopravnega zakonika in zahteve po soglasju vseh solastnikov porajajo pri gošpodarjenju s premoženjem v agrarni skupnosti. Ni nepomembno dejstvo, da agrarne skupnosti zgodovinsko izhajajo iz skupnega upravljanja s

premoženjem (in ne iz individualističnega vidika lastninske pravice, kot agrarne skupnosti obravnavamo zadnjih 20 let), zato je primerno, da se o poslih, ki se opravljajo v skupno dobro agrarne skupnosti, odloča na podlagi določene večine. Med posle, ki jih agrarna skupnost lahko opravlja s soglasjem treh četrtin članov agrarne skupno-

sti, tako po predlogu spremembe zakona spadajo gradnja gozdne in protipožarne infrastrukture, gradnja kmetijskih in gozdnih objektov, agrarne operacije v skladu z Zakonom o kmetijskih zemljiščih (ZKZ, Uradni list RS, št. 36/03, 43/11), sklepanje zakupnih ali najemnih pogodb ter sprememba rabe nepremičnine. Ti posli so v jav-

nem interesu, namreč zagotavljajo boljše in dejavno gospodarjenje s kmetijskimi in gozdnimi zemljišči, obenem pa se zagotavlja tudi gospodarska funkcija lastnine, kot jo določa Ustava RS.

Omeniti je potrebno, da se je težava glede gospodarjenja s solastnino ali skupno lastnino že deloma rešila v novem Zakonu o kmetijskih zemljiščih, in sicer v drugem odstavku 7. člena. Za določitev uporabnika kmetij-

skega zemljišča in načina rabe zemljišča namreč zadostuje:

- soglasje solastnikov, katerih idealni deleži predstavljajo več kot polovico površine zemljišča, če je kmetijsko zemljišče v solastnini,
- soglasje več kot polovice lastnikov, če je kmetijsko zemljišče v skupni lastnini.

POSTAVITEV SKRBNIKA

Glede na to, da se je premoženje vračalo nekdanjim članom

PРАВNA UREDITEV V SOSEDNIH DRŽAVAH

Italija

Začetki družinskih skupnosti ali kmečkih gospodarstev iz ene ali več vasi, t. i. *jusov* ali *srenj*, segajo v čase okrog leta 1500. Zemlja *jusov* ali *srenj*, ki je bila knjižena na ime skupnosti, je bila neodtujljiva, namenjena skupnemu kmetovanju, na njej so nastajali skupni objekti (cerkve, pokopališča, šole). Skupna lastnina se je obdržala do leta 1927, ko so fašistične oblasti pravice *jusarjev* in skupno lastnino odpravile z zakonom, ki je določil, da imajo pravico užitka vsi prebivalci katastrske občine. Pravne podlage za vnovično uveljavitev skupne lastnine so dali Evropska listina o krajevni avtonomiji (1985) in italijanska zakona iz leta 1994 in 1996. *Jusi* ali *srenje* so danes priznani kot pravne osebe, v katerih člani v skladu s statutom odločajo o gospodarjenju. Lastnik premoženja ni posameznik, temveč *jus* ali *srenja*. Premoženje izhaja iz verige predhodnih skupnosti in *jus* ali *srenja* sta ga v skladu s svojimi internimi pravili dolžna ohraniti za prihodnje rodove.

Avstrija

Agrarne skupnosti (*Agrargemeinschaft*) v Avstriji so osebne in premoženjske skupnosti, ki že več stoletij obstajajo na podlagi starih pravil ali statotov. V srednjem veku so bila kmetijska in gozdna zemljišča v skupni posesti kmetij; imenovali so jih *vas*, *soseska* ali *skupnost*. Skupno premoženje so upravičenci lahko koristili za pašo, sečnjo lesa, lov in ribolov. V letu 1938 pod nacistično vladavino se je premoženje preneslo na občine in se po koncu druge svetovne vojne pričelo vračati agrarnim skupnostim.

Danes so agrarne skupnosti organizirane kot samostojne pravne osebe javnega prava, ki delujejo v skladu s svojimi statuti. Vsaka agrarna skupnost ima najmanj dva člana, ki imata skupne pravice na kmetijskih in gozdnih zemljiščih; brez skupnega premoženja agrarna skupnost ne more obstajati. Pregled nad delovanjem agrarnih skupnosti in koordinacijo zemljiških operacij izvaja *Agrarbehörde* – agrarni urad.

agrarnih skupnosti, so v nekaterih primerih ti nepoznani, ne ve se, kje imajo stalno prebivališče ipd. Za učinkovito delovanje agrarne skupnosti je postavitve skrbnika za posebne primere smiselna rešitev. Naloga skrbnika za poseben primer je varovanje pravic zastopanega, torej neznanega ali dalj časa nedosegljivega člana agrarne skupnosti.

ZAKON O AGRARNIH SKUPNOSTIH?

Z zgornjimi spremembami ZPVAS, se rešuje del težav, ki so jih izpostavili predstavniki agrarnih skupnosti. Problematiko agrarnih skupnosti bo kljub temu vsekakor dobrodošlemu popravku ZPVAS potrebno reševati celovito, zato bo potrebno v najkrajšem času pripraviti nov zakon o agrarnih skupnostih. Zakon bo moral biti primerljiv z avstrijskim ali italijanskim zakonom (po katerih so agrarne skupnosti organizirane kot samostojne pravne osebe javnega prava, ki delujejo v skladu s svojimi statuti), s katerim bi agrarnim skupnostim

podelili pravno subjektiviteto in predvideli podaljšanje roka za vpis agrarnih skupnosti v register, ki so ga nekatere agrarne skupnosti iz različnih razlogov zamudile.

ZA KONEC

Večji del agrarnih skupnosti deluje na območjih, ki so manj primerna za kmetijsko pridelavo in so zaradi neurejene zakonodaje še bolj izpostavljena zaraščanju, kar je v nasprotju z dolgoročno kmetijsko politiko. KGZS si bo zato še naprej prizadevala, da se bo agrarnim skupnostim postavil pravni okvir, ki bo omogočil primerno gospodarjenje v skupno dobro. Ob tem menimo, da je sprejem predloga Zakona o spremembi Zakona o ponovni vzpostavitvi agrarnih skupnosti ter vrnitvi njihovega premoženja in pravic prvi izmed mnogih korakov v tej smeri.

» GAŠPER CERAR,
» PETRA KLINER,
» MARJAN PAPEŽ

Agrarne skupnosti preko meja Slovenije

Oktobra je bila v Nemčiji organizirana delavnica Gozdne skupnosti – Vzor za trajno upravljanje in gospodarjenje z gozdovi na lokalni ravni.

Srečanje je potekalo v deželi Severno Porenje-Vestfalija, kjer so sodelovali udeleženci iz petih držav: Švedske, Velike Britanije, Nemčije, Italije in Slovenije z namenom, da predstavijo značilnosti upravljanja in delovanja oblik skupne lastnine iz njihovih držav ter pripomorejo k prenosu znanja in izkušnji znotraj enotnega evropskega prostora. Organizacijska oblika pod imenom »gozdne skupnosti« je po načinu ureditve in delovanja najbližja našim agrarnim skupnostim.

Gostitelji so predstavili značilnosti delovanja njihovih 279 gozdnih skupnosti, ki pokrivajo preko 40.000 ha (5 % vseh gozdov) v deželi. Pravna ureditev vprašanja gozdnih skupnosti, ki jo v tej deželi ureja zakon o delovanju gozdnih skupnosti iz leta 1975, je mogoče zanimiva tudi za slovenske razmere. Zakon je posledica težav, ki so poznane tudi v Sloveniji in segajo od vsakodnevnega upravljanja z agrarnimi skupnostmi do pravnih in upravnih postopkov.

Posebnost zakona je, da je nekako presekala težave solastninskega ali skupno lastniškega upravljanja s tem, da je:

1. gozdnim skupnostim dodal tudi pravno osebo, gozdarsko zadrugo, katera upravlja s premoženjem gozdne skupnosti, hkrati pa osta-

ja lastnina v rokah fizičnih oseb;

2. prepovedal razdelitev solastnine med solastnike in s tem ukinitvev skupnosti;
3. uredil gospodarjenje z gozdovi;
4. postavil pravni okvir za združevanje gozdnih skupnosti in ustanavljanje novih.

Vsakodnevno delovanje gozdnih skupnosti je podobno kot v Sloveniji in se vrti okrog gospodarjenja z gozdovi in pašniki ter urejanja interesov po drugačni rabi zemljišč. Člani gozdnih skupnosti niso njuno lokalni prebivalci in imajo lahko v lasti različno velik delež, iz katerega potem izhajajo določene pravice. Člani imajo največji interes po koriščenju drv iz gozdov, kar se kaže v pomembnem deležu panjevskega načina gospodarjenja z gozdovi.

V Nemčiji nekatere dežele spodbujajo tako obliko povezovanja lastnikov, pri kateri se lastniki gozdov odločijo, da svojo posest povežejo v skupno upravljanje s sosednjimi posestmi.

Zanimiv je izvor gozdnih skupnosti na Švedskem, kjer se je država v 19. stoletju odločila, da izroči državne gozdove v last lokalnim skupnostim na demografsko ogroženem območju. Tako se je oblikovalo 33 skupnosti, ki gospodarijo na 540.000 hektarjih gozdov in združujejo 25.000 članov. Ob

oblikovanju skupnosti je država predpisala, da se prihodki iz gozda lahko med člane skupnosti delijo samo za namen vlaganja v razvoj kmetijstva ter v investicije v lokalnem okolju (šole, socialno varstvo ...). To nekako pomeni, da je država s tem, ko je izročila gozdove skupnostim, vzpostavila obliko podpor kmetijstvu in podeželju. Delež v gozdni skupnosti je vezan na posest in ne na fizičnega lastnika, zato so jim naše težave iz naslova drugačne ureditve lastnine nepoznane.

Predstavljena sta bila dva primera gozdnih skupnosti iz Italije in sicer iz dežel Benečija in Sardinija. Zanimivo je delovanje skupnosti iz Alpskega predela Benečije, kjer sodelujejo kot pravne osebe in imajo precej zaščitniška interna pravila. Njihov obstoj je pomembno vplival na razvoj lokalne skupnosti skozi celotno zgodovino in se kaže v investicijah v lokalno infrastrukturo (ceste, šole ...) ter socialno varstvo članov (štipendije, pomoč v nesreči ...). Navsezadnje pa so skupnosti danes lastnice in upraviteljice turistične infrastrukture (na primer smučišč) in tako pridobivajo pomemben vir dohodkov tudi izven kmetijskih oziroma gozdarskih dejavnosti. Delež v skupnostih je vezan na hišo in se ne deli ter deduje; v nekaterih primerih se deduje celo samo po moškem potomcu, kar je zanimiva, a

zgodovinsko lahko upravičena posebnost.

Če je nemška ureditev bolj podobna naši ureditvi agrarnih skupnosti, sta švedski in italijanski model organiziranosti agrarnih skupnosti drugačna. Pri vseh primerih pa gre za obliko gospodarjenja s skupnim premoženjem, ki je lahko v marsičem zahtevnejši od upravljanja lastnine fizične ali pravne osebe, kar je tudi skupna značilnost primerov skupnosti iz različnih držav. Rezultati kritične presoje delovanja in organiziranosti skupnosti v tujini bi skupaj z bogatimi domačimi izkušnjami in izročilom lahko nakazali nekatere rešitve za uspešno delovanje agrarnih skupnosti v Sloveniji tudi v bodoče.

»TINE PREMRL

Gozdarski inštitut Slovenije

Izhodišča vinskega letnika 2011 v Podravju so več kot odlična

Vsem vinogradnikom v Podravju je skupno navdušenje nad pridelano kakovostjo zdravega in nadpovprečno dozorelega grozdja.

Letnik 2011 si bomo zapomnili po zgodnji vegetaciji, hitrem cvetenju, intenzivnem razvoju mladik in grozdja, zgodnjem in pospešenem dozorevanju in trgatvi v skoraj poletnem času. Večina trgatav je bila opravljena v prvi dekadi septembra, kar pa je značilno bolj za vinorodne dežele južnih pridelovalnih razmer.

V običajnih vinskih letnikih smo pričeli s trgatvijo oktobra, v letošnjem izjemnem letu pa je bila večina pridelka pospravljena in vkletena nenavadno hitro, že v septembru (podobni pridelovalni pogoji so bili že pri letnikih 2000 in 2003). Postavlja se vprašanje, ali govorimo o izjemnem nepozabnem zgodnjem letniku ali o klimatskih posledicah in vedno bolj spremenjenih pogojih pridelave, kar dokazuje letošnji najtoplejši september v zadnjih petdesetih letih. V oktobru čakajo na trgatav samo še manjše količine poznih sort, ki so namenjene vinom posebnih kakovosti.

Zaradi izredno ugodnih vremenskih pogojev čez celo polje smo imeli količinsko bogato, povsem zdravo in izredno dobro dozorelo grozdje.

Glede na bogato ponudbo narave je letos možno pridelati vse vrste vin, od mirnih do penecih, kakor tudi vse kakovosti, od deželnega, kakovostnega, vrhunškega vina, tja do vrhunskih vin posebne kakovosti, kot sta pozna trgatav in izbor.

Grozdje, namenjeno za vina jagodni izbor in suhi jagodni izbor, pa še čaka pod »milim nebom« v vinogradu na primerno dozorelost, pri ledenem vinu pa tudi na ustrezno temperaturo.

V tem času je v kleti še kar »živahno«. Nekateri mošči so še v fazi alkoholnega vrenja, pri nekaterih se vrenje že umirja, ponekod pa je že mlado vino. Prva srečanja z mladimi vini nakazujejo, da bodo vina zapeljivega videza – sijočih, sortno značilnih barv, prepoznavno dišavna, živahna, polna, bogata, harmonična in prijetno pitna.

Dosedanji analitični podatki kažejo primerno vsebnost alkohola, normalno vsebnost skupnih kislin, značilno za posamezne sorte, in primeren ostanek nepovretega sladkorja, tako da je dosežena harmoničnost in zaokroženost v okusu ter skupen vtis všečen.

Zdaj je tudi čas, da vsem gostincem in vsem potrošnikom povemo, da zaradi ohranitve vinogradnika – vinarja ne smemo litrskega vina stekleničene kakovostne zvrsti prodajati izpod 2 evrov!

Vinogradnik mora danes biti izredno prilagodljiv, še posebej mora znati prisluhniti potrošnikom, pivcem, njihovim zahtevam ter temu primerno prilagoditi stil vina, tehnologijo in nenazadnje določiti tudi optimalni še posebno neposre-

»Mladi veter« na trgatvi

dni prodaji na domu.

Ugotavljamo tudi, da se položaj v gospodarstvu in družbi zrcali v vinogradništvu. Trend zmanjševanja, predvsem starejših in manjših vinogradnikov, beležimo že celih deset let. V vinogradništvu nastajata dva tipa kmetij: redke večje, ki jih vodijo predvsem mladi, ki se razvijajo, tudi že povezujejo in prilagajajo tržnim zahtevam, in mnogoštevilne manjše, ki stagnirajo in ne vidijo več perspektive.

Odkupne cene grozdja so izpod ekonomske ravni, ki bi dolgoročno zagotavljala obnovo, ohranitev vinogradov, kar ima za posledico, da gre iz leta iz leto več »najbolj kakovostnega grozda« preko bivše meje. To po našem mnenju ni dobro, saj dolgoročno pomeni, da bodo naši vinogradniki postajali ve-

dno bolj vinogradniški delavci, ki bodo s kakovostno pridelavo »surovine« skrbeli zgolj za ekonomsko uspešnost tujih vinarjev.

Letošnji letnik je po mnenju stroke lahko tudi prelovnica in izhodišče za ponovni vzpon našega vinogradništva, saj je bila kakovost potrzanega grozdja izjemna, izhodišča za doneganje kakovostnih in vrhunskih vin so več kot enkratna in, nenazadnje, poleg ekonomike in ob osebnem zadovoljstvu vinogradnika postaja ključ uspeha prav »mladi veter« na kmetijah.

»SIMONA HAUPTMAN,
»TADEJA VODOVNIK-PLEVNİK,
»ROMAN ŠTABUC
KGZS – KGZ Maribor

Letošnja podoba vinorodne dežele Primorske

Vremenski pogoji in skrbno delo vinogradnikov v vinorodni deželi Primorska so letos botrovali izjemno kakovostnemu letniku.

Količine grozdja so nekoliko manjše kot v preteklih letih, ocenjujemo jih na okrog 43.000 ton. Toča je namreč zmanjšala pridelek v delu Goriških brd (300 ha, 20–100-odstotna škoda) in Vipavske doline (500 ha, 10–30-odstotna škoda). Poleg tega se je pridelek zmanjšal tudi zaradi visokih temperatur in suše proti koncu dozorevanja. Tudi izpleni pri stiskanju grozdja so bili nekoliko nižji kot običajno (60–70 %).

kornih stopenj v grozdju, nekatere so se dvignile tudi do 25 brix (alkoholna stopnja v vinu čez 14 vol%). Kisline so nižje v primerjavi z letnikom 2010, vendar še vedno dovolj visoke in bodo skupaj z ostalimi spojinami pozitivno vplivale na harmonijo in bogat okus vina oziroma zelo dobro organoleptično oceno vina. Zdravstveno stanje grozdja je bilo odlično, razen v nekaterih vinogradih, kjer je bila kožica delno ožga-

Tudi Kraljica terana je trgala.

očetni ali mlečni cik, miševine, vlečljivost ... Znanje in izkušnje so v takih in podobnih letnikih zelo pomembni in igrajo veliko vlogo pri pridelavi vina.

Zaključimo pa lahko, da bo letnik 2011 po deležu kakovostnih in vrhunskih vin v zadnjih desetih letih med prvimi. Ocenjujemo, da bo odličen.

TEŽAVE VINOGRADNIKOV

Tudi primorske vinogradnike in vinarje je prizadela slovenska in svetovna gospodarska kriza, vendar so se težave v tem sektorju začele že prej. Vzroki so na eni strani rast stroškov pridelave (neprestano dvigovanje cen gnojil, fitofarmaceutskih sredstev, naftnih derivatov ...), na drugi pa ostajajo cene vina že desetletje skoraj nespremenjene, pada pa tudi poraba vina na prebivalca. Zaradi prisotno-

sti zlate trsne rumenice in ameriškega škržata, kar zahteva dodatna tretiranja s fitofarmaceutskimi sredstvi, se stroški pridelave še povečujejo, več pa se tudi strah, da bo zaradi omenjene bolezni potrebno krčiti vinograde. Letos so zaradi zlate trsne rumenice v vinorodni deželi Primorska morali vinogradniki izkrčiti skoraj 22.000 trsov.

Eden prvih pokazateljev krize je gotovo padec obnove vinogradov v zadnjih letih. V zadnjem desetletju je bila obnova vinogradov skoraj vsa leta pod mejo enostavne reprodukcije, poleg tega se je v zadnjem času povečalo tudi zanimanje za t. i. trajno opustitev vinogradiške pridelave.

» TAMARA RUSJAN,
» MOJCA MAVRIČ ŠTRUKELJ,
» MAJDA BRDNIK
KGZS – KGZ Nova Gorica

Na Primorskem je grozdje lepo dozorelo.

Grozdje ob trgatvi je bilo popolnoma zdravo, saj v letošnjem letu vinogradniki niso imeli težav z boleznimi vinske trte. Trgatev je bila zgodnja, zgodnje sorte so na Primorskem začeli trgati po 20. avgustu. Potekala je v suhem, sončnem vremenu vse do zaključka v prvih dneh oktobra.

VINSKI LETNIK 2011

Sončno in toplo vreme je vplivalo na hitro naraščanje slad-

na od sonca. Klub temu pa to ne bo imelo velikega vpliva na kakovost vina. V letošnjem letniku so lahko vinarji izbirali med tehnologijami predelave belega grozdja, in sicer od klasične z razsluzevanjem do krajših in daljših maceracij. Seveda previdnost ni nikoli odveč, kajti prav taki letniki, ki so z zdravstvenega vidika popolni, skrivajo lahko ogromno pasti, ki povzročajo nastanek bolezni, kot so

Letina 2011 v vinorodni deželi Posavje

Kakovosten letnik, kot ga tudi najstarejši pridelovalci ne pomnijo!

Narava je tudi v vinorodni deželi Posavje, ki jo tvorijo Bizeljsko-sremiški vinorodni okoliš, vinorodni okoliš Dolenjska in vinorodni okoliš Bela krajina, postregla z izjemno kakovostnim letnikom grozdja 2011, kakršnega ne pomnijo niti najstarejši pridelovalci s tega območja.

Že tekom vegetacije je bilo moč slutiti, da bo letnik boljši, tudi zgodnejši, saj so vremenske razmere ugodno vplivale na zgodnji začetek in potek cvetenja vinske trte. Posledično sta bila hitra tudi razvoj in rast jagod, tako da je prišlo do začetka barvanja in mehčanja jagod že v zadnji dekadi julija. Tako se je faza dozorevanja grozdja začela zelo zgodaj in nemoteno potekala v izredno ugodnih rastijskih pogojih za vinsko trto vse do zgodnje trgatve.

ŽE PRVI REZULTATI SO KAZALI NA DOBER LETNIK

Da se bomo srečali z izredno kakovostnim letnikom, so pokazali že prvi rezultati spremljanja dozorevanja grozdja, ki ga za vinorodno deželo Posavje opravlja Kmetijsko gozdarski zavod Novo mesto. Sladkorna stopnja v grozdju v drugi polovici avgusta je bliskovito narasčala, kar je bila tudi posledica koncentracije sladkorjev na račun izhlapevanja vode iz grozdne jagode zaradi visokih temperatur, manj pa fotosinteze. Zaradi znižanja na normalne dnevne temperature v začetku

septembra, predvsem pa zaradi povečanja razlike v dnevni in nočni temperaturi se je dozorevanje grozdja pospešeno nadaljevalo. Razmerje med vsebnostjo sladkorja, posameznimi kisljinami in pH vrednostjo je tudi nakazovalo na zelo kakovosten, a tehnološko zahteven letnik. Zlasti višja pH vrednost je dala slutiti, da bo mikrobiološko delovanje zelo pestro in intenzivno, kletarjenje pa zategadelj oteženo, tudi zaradi izredno visokih temperatur v času trgatve in predelave grozdja. Kot je bilo predvideno in napovedano in se zdaj, v času po prvem pretoku vina, potrjuje, je tudi večja poraba žvepla za ohranjanje kakovosti in normalnega poteka zorenja mladih vin.

ČAS TRGATVE IN TEHNOLOŠKI PROCESI PODREJENI RAZMERAM

Rezultati spremljanja dozorevanja grozdja so že proti koncu avgusta in v začetku septembra kazali na višjo vsebnost sladkorjev in nižjo vsebnost skupnih kisljin pri sortah kraljevina, laški rizling, modra frankinja in žametovka. Omenjene sorte tvorijo skelet vin PTP iz vinorodne dežele Posavje. To so cviček PTP, Metliška črnina PTP, rdeči Bizeljčan PTP, Belokranjec PTP in beli Bizeljčan PTP, katerih skupni lastnosti sta pitnost in svežina. Da bi se zadostilo pogojem oz. parametrom, predvsem za vsebnost dejanskega alkohola in vsebnost skupnih

Količinsko je pridelek grozdja letnika 2011 v vinorodni deželi Posavje manjši za skoraj trideset odstotkov, kot je bil v preteklem letu.

kisljin iz pravilnikov za posamezno vino PTP, je bilo potrebno trgatve omenjenih sort za posamezno vino PTP opraviti takoj, ko je bilo grozdje po vsebnosti sladkorja tehnološko zrelo, kar je bilo sicer zelo ne navadno glede na izkušnje iz preteklih let. Poleg trgatve je bilo potrebno nastalemu položaju prilagoditi tudi celoten tehnološki proces, ki se je odvijal hitro. Pomembno je bilo po koncu alkoholne fermentacije paziti, da se vsebnost skupnih kisljin ne bi prehitro znižala. Ugotovljene vrednosti vinske in jabolčne kisline iz meritev spremljanja dozorevanja grozdja so namreč kazale, da je jabolčne kisline v grozdnem soku pri vseh sortah v povprečju bistveno manj v primerjavi z vinsko kislino. To je pomenilo, da bo moral biti prvi pretok opravljen

relativno hitro, da se bo pri vinih, za katere je značilna svežina, le-ta ohranila. Vse to se je kasneje potrdilo. Zagotovo pa je dal letnik vinarjem možnosti za donegovanje vrhunskih sortnih vin, tako belih kot rdečih, od katerih ima predvsem modra frankinja priložnost, da se izkaže v vsej svoji luči. Tudi nekatere mlade portugalke, ki so že na trgu, so zares fantastične in ponujajo tisto, kar si od njih želimo – sadnost in pitnost.

Količinsko je pridelek grozdja letnika 2011 v vinorodni deželi Posavje manjši, kot je bil v preteklem letu. Ocenjujemo, da je v povprečju manjši za skoraj 30 odstotkov. Vzroke za količinsko manjši pridelek lahko iščemo v manjšem rodnem nastavku, ki je posledica prejšnjega obilnega letnika, v pojavu zgodnje peronosporne (pred cvetenjem), v pojavu toče, ki je veliko škodo povzročila predvsem na območju Bizeljskega in tudi na Dolenjskem, in v ekstremnem dozorevanju oziroma koncentraciji sladkorjev na račun izhlapevanja vode iz grozdne jagode zaradi visokih temperatur v avgustu, kar je vplivalo tudi na manjši izplen pri sami predelavi.

Narava je torej ponudila vinarjem vinorodne dežele Posavje veliko možnosti za kakovostna in vrhunska vina, a jim je hkrati naložila tudi težko nalogo, da taka vina tudi donegujejo.

»SAMO HUDOKLIN

KGZS – Zavod Novo mesto

Tradicionalni slovenski zajtrk

Tradicionalni slovenski zajtrk naj bo most med kmetijami in vrtci.

Gre za enega prvih korakov, s katerim vsi poudarjamo, da brez kmeta in kmetijstva ni hrane in da so brez čebel kar 40 do 80 odstotkov manjši pridelki v sadovnjakih.

Z medresorskim projektom ministrstev za kmetijstvo, šolstvo in zdravje, vključno z nevladnimi organizacijami, je 18. november proglašen za naravoslovni dan v luči pomena kmeta, kmetijstva in čebel za pridelovanje hrane in pomena lokalnih živil. Obenem želimo opozoriti, da je zajtrk najvažnejši obrok dneva in pomembno vpliva na zdravje, dolgost življenja in učni uspeh.

V vseh slovenskih vrtcih in osnovnih šolah prvič jasno sporočamo otrokom, da brez kmetijstva in brez čebel ni hrane, da je kmet tisti, ki poskrbi, da imamo police s hrano polne, in da so živila iz lokalnega okolja najugodnejša.

Pri izvedbi smo vključeni vsi: kmetijski svetovalci s povezovanjem in koordiniranjem projekta ter strokovno pomočjo na šolah. Posamezni sektorji živilske zbornice bodo donirali živila: jabolka, mleko, kruh, med in maslo v osnovne šole ter maslo in kruh v vrtece.

Za vzpostavitev stikov med vrtci in kmetijami so zadolženi kmetijski terenski svetovalci in kmetijski svetovalci, koordinatorji za kratke verige, ki vas povežejo z vrtci in vam povedo, koliko jabolk ali surovega mleka bi potreboval posamezni vrtec. V preglednici so koordinatorji navedeni po regijah z vsemi stiki.

POZIVAMO K DONACIJAM SUROVEGA MLEKA IN JABOLK!

Kmetije, podarite surovo mleko ali jabolka v vrtece. Naj bo tradicionalni slovenski zajtrk priložnost, da z vrtci navežete stik in možnost dolgoročnega sodelovanja.

strani posameznih pekov, sadjarskih zadrug, mlekarjev kar Mercatorjevi hipermarketi. Ta je za samo izvedbo transporta zelo optimalen, ni pa neposrednega stika kmetij s posameznimi vrtci.

V petek, 18. novembra bodo otrokom v vseh osnovnih šolah in vrtcih prvič postregli s tradicionalnim slovenskim zajtrkom.

PREVOZ SUROVEGA MLEKA IN JABOLK V VRTCE

Kmetije, ki bodo podarile surovo mleko ali jabolka v vrtece, same pripeljejo živilo v vrtec. Ko pripeljete surovo mleko ali jabolka, navežite stik, spregovori-

rite o živilu, ki ste ga pripeljali.

Za vsa živila, ki jih bodo donirala kmetijska in živilska podjetja v osnovne šole, bo prevoz doniral Mercator, zato bo zastoj. V ta namen bodo zbirna mesta za dostavo živil s

V kolikor bi bila kakšna kmetija voljna donirati izjemno veliko jabolk ali surovega mleka, ne more pa izvesti dostave, je tudi možnost, da kmetija dostavi živila v Mercatorjevo zbirno mesto, Mercator pa bo

Zavod	Kontakt. oseba	telefon	e-naslov
KGZS – Zavod MB	Martina PLOJ	02 228 49 30	martina.ploj@kmetijski-zavod.si
KGZS – Zavod CE	Igor ŠKERBOT	03 42 55 514	igor.skerbot@ce.kgzs.si
KGZS – Zavod NM	Natalija PELKO	07 373 05 89	npelko@gov.si
KGZS – Zavod KR	Vanja Bajd Frelih	04 511 27 01	vanja.bajd-frelj@kr.kgzs.si
KGZS – Zavod LJ	Janez OCEPEK	01 723 12 36	janez.ocepek@lj.kgzs.si
KGZS – Zavod PT	Stane LEVART	02 729 09 43	stane.levart@kgz-ptuj.si
KGZS – Zavod GO	Srečko HORVAT	05 731 28 53	srecko.horvat@go.kgzs.si
KGZS – Zavod MS	Marko SLAVIČ	02 584 98 60	marko.slavic@gov.si

opravi razvoz zastoj. Seznam Mercatorjevih zbirnih mest bo znan predvidoma v začetku novembra. Vtem primeru kmetu res ni potrebno voziti jabolka v vrtec, vendar tudi ni neposrednega stika z otroki.

Vzpostavitev »učnih« kmetij od 14. novembra do 18. novembra 2011 za naravoslovni dan – naj otroci spoznajo, koliko truda je potrebnega za naš vsakdanji kruh in hrano!

Za donacijo surovega mleka posebej pozivamo lastnike mlekomatov, da se nam pri izvedbi tradicionalnega slovenskega zajtrka priključijo in podarijo vrtec surovo mleko. Posebno še, ker vsi, ki smo videli originalne izvide nestrokovno odvzetih in interpretiranih vzorcev, vemo, da je mleko varno.

Vse kmetije, ki so usposobljene ali imajo veselje do dela z otroki, pozivamo, da se vpišejo v seznam kmetij, ki bodo sprejele otroke za naravoslovni dan na svojo kmetijo. Kontaktna oseba: Jerica Potočnik@kgzs.si (KGZS) in vse tudi na spletni strani KGZS.

V petek, 18. novembra, bo na vseh osnovnih šolah in v vseh vrtcih v Sloveniji potekal naravoslovni dan, ki bo sestavljen iz več dejavnosti:

- Vsak otrok bo prejel podarjen tradicionalni slovenski zajtrk, ki ga bo navsezgodaj zjutraj pojedel.
- Izobraževalne vsebine tega dne se bodo nanašale na pomen kmeta, kmetijstva in lokalne preskrbe s pridelki

KAKŠNO MORA BITI SUROVO MLEKO, DA GA LAHKO PRIPELJETE V VRTEC?

Varno surovo mleko je tisto, ki izpolnjuje sledeče pogoje:

Temperaturni režimi za surovo mleko

Za surovo mleko je temperatura predpisana v Uredbi (ES) št. 853/2004, in sicer:

II. Higieniski predpisi za gospodarstva s proizvodnjo mleka in kolostruma

B. Higieniski predpisi za molčenje, zbiranje in prevoz

2. Neposredno po molčenju je treba mleko in kolostrum hraniti v čistem prostoru, načrtovanem in opremljenem tako, da se prepreči kontaminacija.

(a) Mleko mora biti takoj ohlajeno na temperaturo, ki ni višja od 8 stopinj C v primeru dnevnega zbiranja ali na temperaturo, ki ni višja od 6 stopinj C, če zbiranje ne poteka dnevno.

(b) Kolostrum je treba hraniti ločeno in ga takoj ohladiti na temperaturo, ki ni višja od 8 stopinj C v primeru dnevnega zbiranja ali na temperaturo, ki ni višja od 6 stopinj C, če zbiranje ne poteka dnevno, ali ga zamrzniti.

3. Med prevozom je treba ohranjati hladilno verigo, ob prihodu v namembni obrat pa temperatura mleka in kolostruma ne sme biti višja od 10 stopinj C.

(i) Za surovo kravje mleko:

Število klic (SŠMO) pri 30 stopinjah C (na ml) $\leq 100\ 000$ (*)

Število somatskih celic (SC) (na ml) $\leq 400\ 000$ (**)

(*) Geometrijsko povprečje v obdobju dveh mesecev z vsaj dvema vzorcema mesečno.

(**) Geometrijsko povprečje v obdobju treh mesecev z vsaj enim vzorcem mesečno, razen če so proizvodne ravni precej različne glede na sezono.

Seveda v mleku ne smejo biti kakšni kemični ali fizični ostanki (npr: čistilna sredstva s posode, drobci sena ...).

in izdelki.

- Spoznali bodo pomen čebel za pridelavo večjih količin hrane.
- Zajtrk je najvažnejši obrok v dnevu, ki ga žal večina (mladih) izpušča.
- Brez gibanja ni dolgega in zdravega življenja.
- Izdali smo časopis Tradicionalni slovenski zajtrk, ki so ga prejeli otroci v osnovnih šolah in vzgojitelji v vrtcih. V časopisu je posebej poudarjen pomen kmetijstva,

zdrave prehrane, kamor sodi tudi zajtrk, in gibanja. Prvikrat je jasno zapisano: »Zato spoštujmo ljudi, ki pridelujejo za nas nujno potrebno hrano, in spoštujmo naravo, ki nam omogoča takšno pridelavo hrane.«

Vse kmetije, ki ste pri volji podariti kakšno nagrado, prosimo, da se vključite in podarite kakšen zaboječek jesenskih pridelkov, izdelke, če imate dopolnilno dejavnost, družinsko kosilo, če imate izletniško turistično kmetijo ...

Na teme iz časopisa so razpisani natečaji za likovna in literarna dela tako za osnovnošolske kot vrtčevske otroke.

Koordinatorica za likovne in literarne natečaje ter zbiranje nagrad za najuspešnejše otroke je ga. Tanja Magdič, ČZS: tanja.magdic@czs.si, tel: 040 436 513.

Osrednja prirediteljica, na kateri bodo podelili tudi nagrade vsem najuspešnejšim otrokom in vzgojno-izobraževalnim zavodom, bo 18. novembra 2011 ob 15. uri v parlamentu RS. Tam bodo tudi največji donatorji.

Za enkratni dogodek lahko kmet podari mleko, vendar mora mleko izpolnjevati pogoje, ki smo jih zgoraj navedli.

Vsi, ki oddajate mleko v mlekarne, ste registrirani in izpolnjujete pogoje (drugače bi vam mlekarne zavrnilo mleko), da lahko podarite tudi vrtec mleko.

Tradicionalni slovenski zajtrk naj poveže kmetije z vrtci. To so naši bodoči kupci in vsi imamo priložnost narediti korak h krepitvi lokalne oskrbe.

Vse kmetije, ki boste donirale surovo mleko ali jabolka, boste vključene v spletno oglaševanje »Kupujmo domače«, če boste seveda želele. Tako boste od 18. novembra 2011 do konca leta 2012 zastoj oglaševane na spletnem portalu »Kupujmo domače«.

Pobuda pristojnega ministrstva, strokovnih služb in kmetij: »Če danes kmet donira, naj bo jutri dobavitelj.« Ministrstvo za kmetijstvo bo predvidoma konec meseca izdalo priročnik, ki bo podpiral lokalno dobavo kmetijskih pridelkov v javne ustanove, šole in vrtece.

» GABRIJELA SALOBIR

TRADICIONALNI SLOVENSKI ZAJTRK

Novi »stari« državni prvak

Letos je državno tekmovanje v strižnji ovc, ki je bilo že šestnajsto, potekalo v tradicionalno ovčerejski Beli krajini.

Zveza društev rejcev drobnice Slovenije, revija Drobniča, Javni zavod Krajinski park Kolpa, Društvo rejcev drobnice Bele krajine, Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije in KGZS – KGZ Novo mesto so 1. oktobra v Semiču priredili šestnajsto državno tekmovanje v strižnji ovc. Tokratno prizorišče je bilo sredi krajev, kjer se ovčerejska tradicija ni nikoli prekinila in je doma ena od naših štirih avtohtonih pasem ovc belokranjska pramenka, ki slovi po izjemno okusnem mesu.

Tekmovanje je potekalo v dveh kategorijah: s škarjami in z električnimi strojčki. Tudi letos so se moškim tekmovalcem pridružile ženske, ki dokazujejo usposobljenost in enakovrednost pri vseh kmetijskih opravilih.

Že vrsto let je v vrhu med tekmovalci z električnimi strojčki precejšnja izenače-

Striženje s škarjami še ni utonilo v pozabo. (Foto: Tanja Gobec)

nost, zato je vrhunec tekmovanja napet kot na vsakem prvenstvu. Tudi letos je za las zmagal lanski prvak Alojz Novak iz Šentjerneja pred Andrejem Škibinom iz Prelož pri Lokvi, tretji pa je bil Pavel Novak iz Šentjerneja. Je pa Andrej Škibin državni prvak v strižnji s škarjami, kjer je premagal Mojco Noč iz Javorniškega Rovta in

Franca Kalistra iz Pivke.

Obenem sta bili v okviru prireditve **9. državna razstava drobnice in 2. državna razstava ovc pasme belokranjska pramenka**, na kateri je strokovna komisija ocenila razstavljenе živali. Najboljša je bila ovca Sima Selakoviča iz Marindola, najboljšega ovna pa je na razstavo pripeljal Jože Gešelj iz

Zapudja pri Dragatušu.

Najboljšim rejcem drobnice je predstavnica kmetijskega ministrstva mag. Tanja Strniša podelila priznanja za dosežene rezultate pri reji plemenskih koz oziroma ovc in splošno urejenost kmetije, ki jih podeljuje Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano. Prejeli so jih: Srečko Koren, Jurček Konjar, Vera Lipičar, Simon Prekoršek, Peter Žemva, Uroš Macerl, Bojan Mohorič, Rudi Lakota in Peter Selakovič.

Na prireditvi smo predstavili vse, kar je povezano z rejo drobnice: volno in tradicionalne volnene izdelke, kulinarčne dobrote iz mesa drobnice, ovčji in kozji sir, opremo za rejo drobnice ter pripravili delavnico polstenja in različnega ustvarjanja z volno.

»MARJANA CVIRN
ZDRDS

Razstava plemenske živine

Govedorejsko društvo Trebnje je ob dvajseti obletnici delovanja društva organiziralo četrto razstavo plemenskih krav in telic, ki je bila v nedeljo, 14. avgusta 2011, na posestvu Lanšprež.

Predstavljene so bile živali rjave in črno-bele pasme. Živali so bile razdeljene v sedem ocenjevalnih skupin:

- telice rjave pasme, kjer je bila najbolj ocenjena telica rejca Janeza Novaka iz Velike Ševnice pri Trebnjem,
- prvesnice rjave pasme, kjer je bila najbolj ocenjena prvesnica rejca Antona Vrhovca iz Velike loke,
- skupina starejših krav rjave pasme, kjer je bila najbolj ocenjena krava rejca Janka Strniše iz Vrbovca pri Dobrniču,
- telice črno-bele pasme, kjer je bila najbolj ocenjena telica rejca Franca Pusta iz Hudej pri Trebnjem,
- prvesnice črno-bele pasme, kjer je bila najbolj ocenjena prvesnica rejca Franca Pusta iz Hudej pri Trebnjem,
- krave črno-bele pasme v drugi ali tretji laktaciji, kjer je bila najbolj ocenjena krava rejca Božidarja Ozimka iz

Vrhtrebnjega,

- starejše krave črno-bele pasme, kjer je bila najbolj ocenjena krava rejca Antona Kukuembergerja iz Gorenjih Ponikev pri Trebnjem.

Ocenjevalca doc. dr. Marija Klopčič iz BF Ljubljana in univ. dipl. inž. zoot. Matija Rigler iz KGZS – Zavoda Ljubljana sta izbrala tudi kravo z najlepše oblikovanim vimenom. Ta naziv je pripadel kravi črno-bele pasme rejca Franca Pusta iz Hudej pri Trebnjem. Izbrala sta tudi šampionko razstave. To je postala krava rjave pasme rejca Janka Strniše iz Vrbovca pri Dobrniču. Priznanje sta dobila tudi rejca Alojzij Kužnik iz Podlisca pri Dobrniču in Božidar Ozimek iz Vrhtrebnjega za kravi, ki sta v življenjski dobi proizvedli nad sto tisoč kilogramov mleka.

»ANTON KUKENBERGER
predsednik Govedorejska društva Trebnje

Oddaja ovčje volne

Ovčerejci imajo vse pogostejše težave z odstranjevanjem ovčje volne, predvsem odpadne.

Ovčerejci imajo vse pogostejše težave z odstranjevanjem odpadne ovčje volne, saj je ta ovčerejski proizvod vse manj iskani.

Pravno podlago za odstranjevanje ovčje volne predstavlja Uredba (ES) št. 1069/2009 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 21. oktobra 2009 o določitvi zdravstvenih pravil za živalske stranske proizvode in pridobljene proizvode, ki niso namenjeni prehrani ljudi, in Uredba Komisije (EU) št. 142/2011 z dne 25. februarja 2011 o izvajanju Uredbe (ES) št. 1069/2009. Uredba (ES) št. 1069/2009 uvršča ovčjo volno med živalske stranske proizvode kategorije 3, za katere podrobnejše ravnanje določa Uredba Komisije (EU) št. 142/2011. Odstranitev in uporaba snovi kategorije 3 pa je določena v 14. členu Uredbe

(ES) št. 1069/2009. Kontrolo nad pravilno izvedenimi postopki z živalskimi stranskimi proizvodi izvaja veterinarska inšpekcija. Neupoštevanje zakonodajnih določil pa lahko preide v globo.

V skladu z zakonodajo lahko torej rejci ovčjo volno oddajo nosilec dejavnosti (odkupovalci ovčje volne, sežigalnice, bioplinarne in kompostarne). V Sloveniji imamo registrirana podjetja:

- Soven d.o.o., Selnica ob Dravi,
- Koto Agrokombinatska, Ljubljana,
- Subermacher Slovenija d.o.o., Murska Sobota.

Podrobne informacije o zakonodaji in oddaji lahko ovčerejci dobite na kmetijsko-

Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije se bo zavzemala za takšne rešitve, ki bodo predvsem v korist slovenskim ovčerejcem.

gozdarskih zavodih oziroma pri svetovalcih specialistih, ki pokrivajo področje ovčereje.

Na Kmetijsko gozdarski zbornici Slovenije se zavedamo pomena ohranjanja kulturne krajine in slovenskega podeželja, zato bomo v okviru svojih nadaljnjih dejav-

nosti pri pripravi zakonodajnih določil predlagali rešitve, ki bodo v skladu z določili Evropske unije, predvsem pa v korist slovenskim ovčerejcem.

» JERNEJ VRTAČNIK,
» ALBERTA ZORKO

Kam z odpadno folijo silažnih bal?

Odpadna folija silažnih bal sodi med odpadke, ki nastanejo pri opravljanju kmetijske dejavnosti, in zato je ne uvrščamo med komunalne odpadke. Ravnanje s temi odpadki je podrobneje opredeljeno v Uredbi o ravnanju z odpadki (Ur. l. RS, št., 34/08).

Na podlagi Uredbe o ravnanju z odpadki je kmet dolžan poskrbeti za odpadke, ki nastajajo pri opravljanju kmetijske dejavnosti. To pomeni, da jih mora hraniti in oddati ločeno od komunalnih odpadkov. Odpadna folija za ovijanje silažnih bal, ki nastaja pri opravljanju

kmetijske dejavnosti, se uvršča med odpadke iz kmetijstva, vrtnarstva, ribogojstva, gozdarstva, lova in ribištva kot

odpadna plastika. Te odpadke je prepovedano puščati v naravnem okolju, odmetavati, nenadzorovano obdelovati, sem sodi

tudi sežiganje v naravnem okolju (5. člen Uredbe o ravnanju z odpadki), ali pa odlagati med komunalne odpadke. Ustrezno obdelavo teh odpadkov mora zagotoviti njihov imetnik, tako da jih odda zbiralcu teh odpadkov. Odpadno folijo silažnih bal je možno oddati v zbirne centre za odpadke.

Podrobnosti o vodenju evidenc, ki jih mora voditi imetnik folije silažnih bal, so predpisane z Uredbo o ravnanju z odpadki.

» TONČKA JESENKO,
» LUCIJA PINTERIČ

Novosti pri navzkrižni skladnosti

Evropska delavnica na temo dobrih kmetijskih in okoljskih pogojev v navzkrižni skladnosti in novosti za leto 2012.

Na Dunaju je v začetku oktobra potekala delavnica v organizaciji Evropske komisije, na kateri smo bili udeleženci seznanjeni z implementacijo dobrih kmetijskih in okoljskih pogojev (z angleško kratico GAEC) kot dela navzkrižne skladnosti.

Na delavnici smo se srečali predstavniki svetovalnih organizacij, ki so vključene v sisteme svetovanja za navzkrižno skladnost (FAS), predstavniki pristojnih ministrstev ter kontrolnih organizacij iz vseh držav članic s predstavniki komisije EU ter Evropskega raziskovalnega centra, predstavniki avstrijske državne administracije ter predstavniki predsedujoče države Poljske.

Podrobneje smo se seznanili z avstrijskimi primeri ohranjanja teras v vinogradih ter izpolnjevanjem njihovih pravil glede ohranjanja vinogradov v dobrem stanju. Ob tem so poudarili, da se ohranjanje krajinskih značilnosti, kot so terase, posamična drevesa, pasovi vegetacije ob vodotokih, ribniki, večje mlake, suhi zidovi lahko preverja le, če je bil predhodno vzpostavljen njihov register. Varovalni pasovi ob vodotokih, ki jih morajo države članice uvesti z letom 2012, in pomenijo določen pas ob vodotokih, kjer se zemljišče zatravi oziroma ne obdeluje in tako preprečuje odtekanje uporabljenih hranil in kemičnih sredstev v kmetijstvu s kmetijskih zemljišč v tekoče vode.

V Sloveniji bo to za kmete predstavljalo novo težavo, saj podatki Evropske agencije za okolje kažejo, da imamo 10.763 tekočih kilometrov vodotokov, pri 629 dolžinskih kilometrih obstaja orno zemljišče.

Predstavljena je bila tudi skupna računalniška aplikacija z bazo podatkov o ukrepih dobrih kmetijskih in okoljskih pogojev, kot so jih uzakonile posamezne države članice. Z njeno pomočjo bo omogočeno neposredno primerjanje zahtev, ki so jih uvedle ostale države članice. Predstavljeni so bili tudi kontrolni sistemi daljinskega zaznavanja, ki pomenijo spremljanje dogajanja na kmetijskih zemljiščih s pomočjo satelitskih po-

snetkov, ki so vedno bolj natančni in tehnološko dovršeni, tako da je mogoče določene kontrole izvajati na tak način (preoravnje travinja, kurjenje organskih odpadkov na kmetijskih površinah, vzpostavitev varovalnih pasov, odstranitev krajinskih značilnosti, ohranjanje teras, erozija tal, kolobar ...).

Predstavljene so bile določene vsebine bodoče skupne kmetijske politike, največ glede vključitve zelene komponente in odnosa do navzkrižne skladnosti. Navzkrižna skladnost ostaja temelj skupne kmetijske politike tudi v prihodnje.

» ANTON JAGODIC

Kmetica leta je Francka Javeršek

Ob prejemu naziva so Francki Javeršek (druga z desne) čestitali tudi podpredsednik KGZS Branko Tomažič (tretji z desne), direktor KGZS – Zavoda Ljubljana Jože Benec in predsednica Zveze kmetič Slovenije Irena Ule.

Zveza kmetič Slovenije je v počastitev 15. oktobra, svetovnega dneva kmetič, včeraj v Zagorju ob Savi pripravila deveti izbor kmetič leta. Letos je dobitnica laskavega naziva kmetič leta Francka Javeršek s Kristan vrha na Kozjanskem. Za naslov se je tokrat potegovalo šestnajst kandidat, ki so jih predlagala društva kmečkih in podeželskih žena, ki delujejo pod okriljem Zveze kmetič Slovenije. (tv)

Na obisku pri zamejskih Slovencih

Predstavniki Območne enote KGZS Novo mesto so sredi oktobra obiskali Tržaško pokrajino in se seznanili z delom zamejskih Slovencev

Območna enota KGZS Novo mesto je organizirala strokovno ekskurzijo za člane, in sicer na Tržaško. Na Opčinah pri Trstu so se srečali s predstavniki Kmečke zveze Trst.

V imenu Zveze je prisotne pozdravil Edi Bukavec, ki je predstavil njeno zgodovino, delovanje in aktualno problematiko slovenskih zamejcev. Ob tem je izpostavil velik pritisk italijanske države po njihovi zemlji ter administrativne ovire pri kmetovanju.

Udeleženci ekskurzije so si ogledali turistično vinogradniško kmetijo Milič v Zagradcu v občini Zgonik, Tržaško kmetijsko zadrugo in Kmetijsko zadrugo Dolga krona v občini Dolina. Na slednji sta potekali predstavitev in pokušina domačega ekstra deviškega oljčnega olja in vina. Prisotni so se seznanili tudi z zgodovino zadruge, ki je bila ustanovljena z namenom preprečitve pozidave kmetijske zemlje s strani italijanske države.

» PETRA KLINER

Ekološka živila v preskrbovalni verigi

Trženje ekoloških živil je po vsej Evropi hitro rastoč segment trga, kamor so v zadnjem času vstopile tudi mnoge prehranske multinacionalke.

En od ciljev ekološkega kmetovanja, ki se zavzema za zmanjšanje pritiska kmetovanja na okolje, je tudi pospeševanje lokalne oskrbe. Krajše transportne poti in manjša potreba po skladiščenju zmanjšujejo okoljski odtis take pridelave.

Razvit trg in vzpostavljene prodajne poti so pomembni za kakovostno preskrbo potrošnikov. S premišljeno umestitvijo lokalno pridelanih ekoloških živil v preskrbovalno verigo lahko povečamo njihovo dostopnost, obseg trženja in donosnost.

Že od vsega začetka organizirane ekološke pridelave pri nas so se kmetje, stroka in nevladne organizacije angažirali pri trženju ekoloških pridelkov in izdelkov. Pri zagonu trženja so takrat pomemben del prispevale ekološke tržnice, ki so nastale v okviru razvojnih projektov. Žal pa je najnovejša analiza trga z ekološkimi živili, izvedena na ITR (Slabe, 2010), pokazala, da ima naš trg še vedno vse značilnosti začetne faze, kjer prevladuje neposredna prodaja. Lokalno pridelana ekološka živila le s težavo najdejo pot v velike trgovske verige. Ena od značilnosti našega trga ekoloških živil je, da sta se osveščenost kupcev in povpraševanje povečala hitreje, kot bi temu lahko sledili pridelovalci. Na izziv so se odzvali veliki trgovci, ki ponujajo dosti ekoloških živil in drugih izdelkov iz uvoza..

ODNOSI V PRESKRBOVALNI VERIGI

Neposredno trženje na kmetiji ali na ekološki tržnici je najpristnejši stik ekološkega kmeta z njegovimi strankami. Preskrbovalna veriga je kratka, brez vmesnih členov. To je v duhu ekološkega kmetovanja najbolj upravičeno, saj ima najmanjši vpliv na okolje in zagotavlja zdravo in varno hrano. Če ta odnos sprejmeta oba, lahko govorimo o partnerstvu. Pri tem je tudi načelo lokalnosti popolnoma zagotovljeno. Ekološki kmet lahko proda veliko različnih pridelkov in izdelkov. Manjše količine v tem primeru niso omejujoč dejavnik.

Podoben odnos, ki temelji na razumevanju ekološkega kmetovanja kot dejavnosti s pomenom, je vzpostavljen v primeru specializiranih trgovin. Tudi tam prevladuje partnerstvo. Ceno oblikujeta oba v duhu dobrega sodelovanja. Količina postane bolj pomembna, saj mora ponudnik zagotoviti čimbolj redno dobavo. Do izraza pride tudi komercialni vidik ekološkega kmetijstva.

Najmanj oblikovani so odnosi med pridelovalci in velikimi trgovskimi verigami. Ekološka živila imajo pomembno primerjalno prednost pri trženju. Gre za objektivno potrjeno in subjektivno zaznano višjo kakovost. To načeloma olajša trženje v primerjavi s konvencionalnimi živili. Velike trgovine se odzivajo na povečano povpraševanje in po obsegu prodaje že predsta-

vljajo prevladujočo obliko prodaje ekoloških živil in drugih izdelkov iz ekoloških surovin. Težave pa so pri zagotavljanju lokalno pridelanih in predelanih ekoloških živil.

KJE SO TEŽAVE?

Velika trgovska podjetja v pogajanjih z ekološkimi kmeti uporabljajo podobne pristope kot pri trgovanju z drugimi ponudniki (veletrgovino, predelovalnimi podjetji). Pogajanja tudi z ekološkimi kmeti zaznamujejo maksimiziranje dobička, različne dodatne (skrite) zahteve do dobaviteljev in enaka pričakovanja kot za veletrgovce. Zato trgovci v raziskavi trga ekoloških živil (Slabe, 2010) opozarjajo na težave, ki jih imajo z vzpostavljanjem sodelovanja z ekološkimi kmeti. Težave vidijo v malih količinah in sezonskih nihanjih ponudbe. Posebej pa poudarjajo neorganiziranost pridelovalcev in njihovo »neprofesionalnost«, ki se največkrat izraža v omejenih zmožnostih priprave ekoloških pridelkov za trg (čiščenje, pakiranje). Omejitev za trgovce je tudi majhen delež prodaje ekoloških živil v primerjavi s prodajo konvencionalnih živil. Ta se v segmentu zelenjave in sadja povprečno giblje pod 1 odstotkom.

Ekološki kmetje v isti raziskavi poudarjajo, da v pogajanjih največkrat ne morejo sodelovati kot enakovreden pogajalec. Ugotavljajo, da trgovci postavljajo visoke zahteve, zato se neradi vežejo. Zelo težko sledijo

vsem zahtevam po pakiranju in drugih oblikah priprave pridelkov za trg. Nekatere moti velika razlika med ceno, ki jo dobijo za pridelek sami, in prodajno ceno v trgovini. Zato se pogosto sploh ne odločijo za pogajanja ali pa jih hitro prekinajo.

ALI OBSTAJA REŠITEV?

Kljub vsemu je nekaj dobrih primerov sodelovanja med ekološkimi pridelovalci in večjimi trgovci. Ekološki kmetje so uspeli pridelke, kot so jabolka, sušeno sadje, jabolčni sok ali sveže jagode, plasirati v verige večjih trgovcev.

Pomembno izboljšanje bi predstavljalo interesno združevanje v skupine pridelovalcev, ki bi ponujale zadostno količino ekoloških pridelkov in živil. Tako bi lažje zagotovili pridelavo, skladiščenje in pripravo za trg. Združeni pridelovalci imajo večjo pogajalsko moč. Rešitev težav zaradi premajhnih količin je poleg povezovanja tudi specializacija na eno vrsto pridelka. Pomembna priložnost je priprava pridelkov in izdelkov za trg. S pravim pristopom in izborom tehnologije je mogoče izvajati pripravo za trg pogodbeno tudi za druge naročnike. Prednost manjšega obrata je njegova prilagodljivost in možnost pridobitve certifikata. Ekološki pridelovalci bi morali pretehtati možnost predelave viškov svojih pridelkov, ki dajejo večjo neodvisnost od zahteve po hitri prodaji svežih pridelkov. Dober

zgled daje kooperativa Amarant, kjer viške ekološko pridelane zelenjave svojih članov vložijo in ponujajo kot ozimnico, namaze in podobno.

Veliki trgovci bodo morali v primeru trženja lokalno pridelanih ekoloških pridelkov in izdelkov ponudnike ekoloških živil sprejeti kot partnerje. Prilagoditve so potrebne pri načinu komuniciranja in pri postavitvi celotnega trgovanja na načela, ki jih poznamo kot »pravična trgovina«. Ti pristopi so s prilagoditvami uporabni tudi pri trženju lokalno pridelanih ekoloških živil. Potrebna bo prilagoditev materialnih tokov, tako da bo zagotovljena najkrajša pot od kraja pridelave, preko distribucije do kraja prodaje. To lahko v ozkem manevrskem prostoru utečene logistike distribucije

v trgovskem sistemu predstavlja težavo. Zelo pomemben del je tudi dogovor in postavitve standardov kakovosti. Dober primer dajejo trgovske verige v Angliji in na Škotskem, ki izvajajo program prehoda z uvoženih ekoloških živil na lokalno pridelana. Lokalnim dobaviteljem pomagajo in jih usposobijo, da izpolnijo dogovorjene zahteve.

ZA ZAKLJUČEK

Ekološka živila imajo prednosti v primerjavi s konvencionalno pridelanimi. Ne pričakujemo, da jih bodo popolnoma nadomestila, vendar razširitev ponudbe z njimi daje potrošnikom večjo možnost izbire. Umestitev lokalnih ekoloških živil v preskrbovalno verigo po kriterijih, ki veljajo za prodajo konvencionalnih živil preko distributerjev in

veletrgovin, se je izkazala za neuspešno. Za uspešno umestitev lokalno pridelane ekološke hrane so potrebne prilagoditve na strani pridelovalcev (ponudnikov) in trgovcev.

S pravilno umestitvijo lokalno pridelanih in predelanih ekoloških živil bi prispevali k preobrazbi slovenskega trga ekoloških živil. Dve od lastnosti višje razvojne faze trga sta njegova rast in stabilizacija odnosov. Po nekaterih izku-

šnjah iz tujine lahko stabilizacija prinese znižanje cen ekoloških živil v trgovinah. Boljša dostopnost pozitivno vpliva na povečanje obsega trženja z lokalnimi ekološko pridelanimi in predelanimi živil. V takem okolju lahko pričakujemo, da bi se tudi uveljavljeni konvencionalni pridelovalci, ki jih zelo zanima ekonomika, lažje odločili za preusmeritev v ekološko pridelavo.

» DOC. DR. JANKO RODE

Objava javnih razpisov iz Programa razvoja podeželja

V petek, 21. oktobra 2011, sta bila v Uradnem listu RS objavljena dva javna razpisa iz Programa razvoja podeželja RS za obdobje 2007–2013, in sicer iz naslova izvajanja **Ukrep 121 »Posodabljanje kmetijskih gospodarstev«**. Javni razpis za ukrep 121 - Posodabljanje kmetijskih gospodarstev za leto 2011 **za naložbe na področju sadjarstva in vinogradništva** (drugi doslej) bo odprt do vključno **30. novembra**. V okviru javnega razpisa bo na voljo 4 milijone evrov.

Javni razpis za ukrep 121 - Posodabljanje kmetijskih gospodarstev za leto 2011 **za naložbe na področju živinoreje** (tretji do zdaj) bo prav tako odprt do vključno **30. novembra**. V okviru tega razpisa bo na voljo 16 milijonov evrov. Več preberite na spletni strani ministrstva: www.mkgp.gov.si.

EKO DEŽELA vabi na okroglo mizo

»Veriga od kmeta do kupca – izvir iz vasi, ki napaja mesta«

Okrogla miza bo potekala v dvorani Kulturnega doma Krško v četrtek, 10. novembra 2011, od 17. do 19. ure.

Na pogovoru za okroglo mizo bodo sodelovali:

- **mag. Dejan Židan**, minister za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano,
- **Franc Bogovič**, predsednik Odbora za kmetijstvo, gozdarsko in prehrano,
- **Ciril Smrkolj**, predsednik Kmetijsko gozdarske zbornice Slovenije,
- **Boštjan Kozole**, direktor podjetja Evrosad,
- **Toni Balažič**, predsednik uprave Žito d. d.,
- **Ivana Valjavec**, GIZ Mlekarstva Slovenije.

Vabljeni so tudi predstavniki Trgovinske zbornice Slovenije in drugi.

Po končani okrogli mizi bo čas za sproščeno druženje in pozdrav Martinovanju. Za pogostitev bosta poskrbela Vinska klet Krško in Aktiv kmečkih žena Krško.

Vljudno vas prosimo, da svojo prisotnost potrdite na e-naslov: jasmina.komic@bjm.si ali na telefon: 040 806 862.

BJM, d.o.o.

IZOBRAŽEVANJE

KGZS - Kmetijsko gozdarski zavod Ljubljana

Dodatne informacije dobite na telefonu: 01 513 07 18. * (N) izvajalci so notranji, (Z) izvajalci so zunanji.

Datum	Naslov	Vrsta	Lokacija	Ura	ur izobraževanja	Predavatelj(i)*
9. 11. 2011	Prehrana in plodnost krav	Velja za KOP – predavanje	Logatec (velika dvorana Narodnega doma, Tržaška c. 44)	9.00	4	Jasmina Slatnar KGZS – KGZ LJ (N)

Nacionalne poklicne kvalifikacije v lovstvu

MEDNARODNO LETO
GOZDOV • 2011

Gozdovi za ljudi

S pričetkom izvajanja prenovljenih izobraževalnih programov na srednjem strokovnem (gozdarski tehnik) in poklicnem (gozdar) izobraževanju smo na Srednji gozdarski in lesarski šoli Postojna v sodelovanju s socialnimi partnerji razvili dva poklicna standarda na področju lovstva.

Na podlagi poklicnih standardov in katalogov standardov strokovnih znanj in spretnosti je možno pridobiti NPK:

- 70603840 lovec/lovka,
- 6230.007.5.0 revirni lovec/revirna lovka.

Srednji gozdarski in lesarski šoli Postojna (SGLŠ) je Državni izpitni center z odločbo podelil status izvajalca za izvajanje postopkov ugotavljanja in potrjevanja nacionalnih poklicnih kvalifikacij.

Za postopke preverjanja in potrjevanja mora izvajalec zagotoviti materialne pogoje, ki so določeni s katalogom standardov strokovnih znanj in spretnosti. Postopke pri preverjanju in potrjevanju NPK izvaja tričlanska komisija (pridobiti morajo ustrezne licence), ki jo določi – imenuje Državni izpitni center.

S pričetkom preverjanja in potrjevanja NPK se zapolnjuje vrzel pri zagotavljanju ustrezne kompetentne usposobljenosti

za opravljanje različnih del na področju lovstva.

Po uspešno zaključenem postopku preverjanja in potrjevanja NPK ter izdaji certifikata pridobijo kandidati javno veljavno listino.

Termini za obe poklicni kvalifikaciji so določeni in bodo konec septembra objavljeni na spletni strani SGLŠ Postojna: <http://www.sola.sgls.si>, povezava NPK.

Prijavo in vso dokumentacijo za postopek bo potrebno oddati do vključno 15. novembra 2011.

Postopek odpiranja – potrjevanja zbirnih map: 29. novembra 2011. Postopek preverjanja (storitev z zagovorom) in potrjevanja: 14. decembra 2011.

Seznam dokumentov za prijavo v postopek pridobitve NPK:

Lovec/lovka

Prijavljeni kandidat mora poleg posebnih pogojev: spričevalo končane osnovne šole, potrdilo o opravljenem lovskem izpitu in orožni list za postopek potrjevanja NPK lovec/lovka predložiti še naslednje dokumente:

- prijavnico,
- življenjepis,
- potrdilo o usposabljanju (min. enodnevno = 8 ur) za delo z motorno žago in motorno čistilko,
- potrdilo o opravljenem aktivnem delu (min. 5 let delovnih izkušenj) na podro-

čju lovstva,

- potrdilo o članstvu v lovski organizaciji (min. 5 let član lovske organizacije).

Revirni lovec/revirna lovka

Prijavljeni kandidat mora poleg posebnih pogojev: spričevalo končane osnovne šole, potrdilo o opravljenem lovskem izpitu, potrdilo o opravljenem izpitu za lovskega čuvaja in orožni list za postopek **potrjevanja NPK revirni lovec/revirna lovka** predložiti še naslednje dokumente:

- prijavnico,
- življenjepis,
- potrdilo o usposabljanju (najmanj enodnevno oz. v trajanju 8 ur) za delo z motorno žago in motorno čistilko,
- potrdilo o opravljenem tečaju za ocenjevanje škod na divjadi in od divjadi,
- potrdilo o opravljenem aktivnem delu (najmanj 10 let delovnih izkušenj) na področju lovstva,
- potrdilo o članstvu v lovski organizaciji (najmanj 10 let član lovske organizacije).

Več informacij v zvezi s prijavo za pridobitev certifikata lahko pridobite na: 05 726 1336 in 041 789079 (Marjan Vadnu) ali sporočite na elektronski naslov: marjan.vadnu@guest.arnes.si in internetni strani: <http://www.sola.sgls.si>.

» MARJAN VADNU,
koordinatorski izvajalec
postopkov NPK na SGLŠ Postojna

97 RAZLOGOV ZA!

NEW HOLLAND
AGRICULTURE

T4050 Deluxe
(97KM)

od **37.960€**
z DDV

vključen novembrski **2300€** popust

Pri modelih na zalogi brez doplačila dodatno še hitro-nastavljiva vlečna kljuka in hidravlični zavorni ventil.

ITRO ITRO, d.o.o., Železarska c. 3, SI-3220 Štore
Tel.: (03) 780 57 12, 780 57 14, Faks: (03) 780 57 02

VEČ INFORMACIJ PRI POOBlašČENIH ZASTOPNIKIH
IN NA SPLETNI STRANI www.newholland.si

Spodbujanje mladih kmetov mora biti prednostna naloga

Evropski ekonomsko-socialni odbor (EESO) je septembra na svoji dvodnevni seji v Bruslju obravnaval težave, s katerimi se soočajo mladi, ki se odločajo za poklic kmeta.

EESO je ugotovil, da mladim velike težave predstavljajo predvsem dostop do zemlje oziroma prevzema kmetij in dostop do posojil. Toda okoliščine so različne in med državami članicami obstajajo velika odstopanja.

TEŽAVE Z DOSTOPI DO ZEMLJIŠČ IN POSOJIL

EESO je izrazil željo, da bi politika za spodbujanje mladih kmetov postala prednostna naloga evropskih in nacionalnih institucij. Glavne težave mladih kmetov so povezane z ovirami pri dostopu do zemljišč in posojil. S tega vidika je treba nujno spodbuditi nove sisteme dostopa do zemljišč ter zagotoviti dostop do posojil prek evropskega sistema posojil. EESO je zato predlagal ustanovitev evropskega opazovalnega organa, ki bo analiziral in ocenil težave, povezane z vzpostavitvijo kmetijskega gospodarstva, njegovim prenosom in, na splošno, z vsemi vprašanji glede menjave generacij na kmetijah.

DOLOČITI JE TREBA NOV NAČIN DODELJEVANJA POMOČI

EESO je menil, da se podpora mladim kmetom ne sme omejiti zgolj na razvoj podeželja. V okviru trenutne reforme Skupne kmetijske politike (SKP) bi bilo treba v prvem stebri določiti nov način dodeljevanja pomoči, ki bo posebej

usmerjena na mlade kmete. V okviru drugega stebra mora pomoč za vzpostavitev kmetijskega gospodarstva postati obvezen ukrep v vsej Evropski uniji. Ena od prihodnjih nalog Evrope bo olajšati prenos kmetijskih gospodarstev na mlajše generacije. EESO je bil tudi mnenja, da bosta k uspehu teh politik močno prispevala izboljšanje režima predčasne upokojitve, ki bo starejšim kmetom omogočil, da na dostojanstven način opustijo poklic, ter zvišanje pokojnin v kmetijstvu.

MLADI SI ZASLUŽIJO STROKOVNO SVETOVANJE

EESO je izpostavil, da so usposabljanje in nove tehnologije, ki so na voljo mladim kmetom, podlaga za razvoj podjetniške miselnosti. Teoretično in zastarelo usposabljanje ni dovolj, saj si mladi zaslužijo stalno in strokovno svetovanje, ki bo prilagojeno dejanskim potrebam njihove dejavnosti. EESO je predlagal oblikovanje novega programa izmenjave mladih kmetov "Erasmus farmer" in prilagoditev programa Leonardo, glede staranja delovne sile v sektorju pa poziva k oblikovanju novih smernic za udeležbo mladih v zadrugah in kmetijskih organizacijah.

EU IMA ODGOVORNOST DO MLADIH KMETOV

Kot je povedal EESO, ima Evropska unija veliko odgovornost do mladih kmetov. Vendar

je nujno, da države članice pri izvajanju svojih pristojnosti dodelijo davčne ugodnosti, odpravijo zapletene birokratske postopke, vlagajo v infrastrukturo in javne storitve na podeželju, spodbujajo kratke prodaj-

ne poti in diverzifikacijo ter v končni fazi prispevajo k temu, da bo podeželje privlačen kraj za bivanje in delo.

» IGOR HROVATIČ

Pridružite se nam
na spletni strani
KUPUJMO DOMAČE –
Mali oglasi slovenskih kmetij
www.kupujmodomace.si,

kjer lahko do konca leta
brezplačno
predstavite svojo ponudbo pridelkov,
izdelkov ter kmetijskih
in gozdarskih storitev.

Mleko iz mlekomatov je zdravo mleko

V septembru je Zveza potrošnikov Slovenije objavila rezultate testiranja mleka iz mlekomatov.

V treh primerih je bilo mleko ocenjeno kot zdravju škodljivo. Te pretirane izjave so pri potrošnikih povzročile zmedo, kmetom pa škodo in ogromno vprašanj v zvezi z nadzorom kakovosti mleka.

Rezultati kakovosti mleka, ki jih je v izjavi za javnost in reviji VIP objavila ZPS, niso verodostojni rezultati, saj se upravičeno dvomi v pravilno izvedbo postopka vzorčenja in testiranja. V štirih primerih naj bi v surovem mleku ugotovili prisotnost bakterije *Listeria monocytogenes*, ki lahko škodi zdravju rizičnih skupin (dojenčki, starejši, kronični bolniki). Krivično do kmetov, ki na svojih kmetijah pridelujejo kakovostno mleko, je, da potrošnikom rezultati testiranja niso bili pravilno predstavljeni.

VZORČENJE IN ANALIZIRANJE SUROVEGA MLEKA

Uredba o izvajanju delov določenih Uredb Skupnosti glede živil, higiene živil in uradnega nadzora nad živili (Uradni list RS, št. 120/05, 66/06, 70/08, 72/10) določa, da se vzorčenje in analize opravljajo skladno z Uredbo 882/2004/ES. Ta uredba določa metode vzorčenja in analiz ter uradne akreditirane laboratorije Evropske unije, ki lahko izvajajo analize. **Samo z vzorčenjem po predpisanem postopku in analiziranjem v pristojnih laboratorijih lahko dobimo zanesljive rezulta-**

Mlekomati so se v slovenski prestolnici in tudi v manjših mestih dobro »prijeli«, na takšen način pa kupuje vedno več rednih in zadovoljnih potrošnikov.

te, ki lahko služijo obveščanju in zavarovanju potrošnikov. Pri testu, ki ga je izvedla Zveza potrošnikov Slovenije, so bila vsa ta načela kršena, saj ni jasno, kateri referenčni laboratorij je vzorce analiziral in po kateri metodi. Prav tako ni znan postopek vzorčenja, saj mora biti vzorec odvzet na pravilen način, vzame pa ga lahko samo

pooblaščen oseba, ki je za to delo posebej usposobljena.

Vse tri kmetije, od katerih mleko iz mlekomatov je Zveza potrošnikov Slovenije ocenila kot slabo in zdravju škodljivo, imajo opravljene teste na prisotnost bakterije *Listeria monocytogenes*. Testi so bili izvedeni v različnih časovnih intervalih preko celega leta, opravljene pa

so bili v referenčnem laboratoriju z uporabo pravilne metode. V vseh primerih so rezultati **negativni**. Zaradi obstoja drugačnih rezultatov in zaradi dejstva, da proizvajalcem mleka ni bila dana možnost, da sodelujejo pri postopku vzorčenja in da se odvzame dvojnik vzorca za morebitno kasnejšo preveritev, lahko utemeljeno trdimo, da so rezultati, ki jih je objavila ZPS, napačni in neverodostojni. Pri testiranju živil je namreč nujno, da so postopki natančno normirani in jih lahko izvajajo samo pristojne osebe, saj lahko že manjša malomarnost na primer pri odvzemu vzorca povzroči vnos sporne bakterije

Če bi Zveza potrošnikov Slovenije resnično želela varovati potrošnike, bi morala svoje rezultate nemudoma predstaviti javnosti in zahtevati takojšnje ukrepanje pristojnih institucij in ne čakati na objavo več kot tri mesece. Hude obtožbe na račun proizvajalcev po dobrih treh mesecih od testa so zgolj povzročile veliko gospodarsko škodo in nikakor niso zavarovale potrošnikov, ki so zaradi nestrokovnega dela izvajalca testa zgolj zbegani glede uporabe surovega mleka.

Mleko iz mlekomatov je zdravo in kakovostno. Kmetje delajo skrbno in sledijo vsem zahtevam s področja zagotavljanja varne hrane, saj je njihovo vodilo zadovoljstvo potrošnikov.

»JANJA VIRANT

Kako zelena bo energija prihodnosti

Nafta in zemeljski plin kot danes najbolj uporabljana energenta še pokrivata več od polovice svetovnih energetskega potreb. A njun rok trajanja je omejen, potrebe prebivalcev Zemlje po energiji pa nenehno rastejo. Z vstopom Kitajske na energetske trg naj bi se do leta 2030 poraba energije povečala za skoraj polovico. Torej je treba hitro razmišljati, kaj potem, ko bo teh neobnovljivih virov zmanjkalo. Ne nazadnje pa je že zaradi kritičnega onesnaževanja planeta treba preiti na varčne in okolju prijazne energije.

Svet se v iskanju cenejših energetskih virov zadnja leta sicer poskuša vrniti k fosilnim energentom, premogu, a ker se že duši v onesnaženem zraku, se bo moral vsekakor bolj posvetiti hitrejšemu razvoju obnovljivih virov energije. Ti so neuničljivi in razmeroma poceni ter ne onesnažujejo ozračja. Obnovljivi viri energije so naravni procesi, kot so sončno sevanje, veter, vodno gibanje in fotosinteza (biomasa, bioplin). Geotermalno energijo črpamo iz globin zemlje. Prednosti uporabe obnovljivih virov energije sta poleg pozitivnega učinka na podnebje še v stabilnosti dobave energije in dolgoročni gospodarski koristi.

Za evropsko energetske neodvisnost

Po načrtih EU naj bi do leta 2020 delež obnovljivih virov energije na stari celini dosegel 20 odstotkov, kar naj bi izpuste ogljikovega dioksida skrčilo za do 900 milijonov ton na leto ter porabo fosilnih goriv za do 300 milijonov ton ter tako tudi močno zmanjšalo evropsko energetske odvisnost. S postopnim omejevanjem uporabe fosilnih goriv se bo sicer zmanjšalo število delovnih mest v tradicionalnih panogah za proizvodnjo energije, a se bodo hkrati odpirale priložnosti za nova delovna mesta. Zaposlitvene možnosti so raznovrstne in segajo od visokotehnoloških do vzdrževalnih del ter del v kmetijstvu, denimo pri proizvodnji biomase.

V Evropi je pri izrabi sončne energije vodilna Nemčija, sledi ji Španija, v zadnjih letih imajo ambicioznejše načrte na tem področju tudi Italija, Francija, Grčija in Portugalska. ZDA so v zadnjem desetletju nekoliko zaostale, vendar imajo dobre tehnologije in za prihodnost pripravljene velikopotezne načrte. Tudi Kitajska in Indija pri razvoju pridobivanja energije s pomočjo sonca hitro napreduje.

Kje vse se še skriva energija?

Najnovejše raziskave o novih načinih pridobivanja energije se posvečajo fuziji, zlivanju atomskih jeder. Energija se sprošča, ko se šibkeje vezana lahka jedra zlivajo v močnejše vezana težja jedra.

V razvoju je pridobivanje energije pri plimovanju. Zaradi gostote vode, ki je večja od gostote zraka, lahko plimski generator proizvaja enakomerno in zanesljivo energijo. Tako kot pri vetrnem generatorju je treba tudi za vodni generator poiskati območja s hitrejšimi tokovi. V fazi proučevanja pa je tudi zamisel izkoriščanja energije valov na odprtem morju.

Najbolj razširjen element v vesolju, vodik, že milijone let čaka, da bo nekdo izkoristil njegovo moč. Vsebuje ga voda, vse organske spojine in živi organizmi. Je močno reaktiven in reagira z večino kemijskih elementov. Bo vodik kot glavna surovina gorivnih celic tisti energetske vir, ki bo končno le premagal nafto? Ne nazadnje pa se človek za izboljšanje rabe energije bojuje tudi z energetske varčnimi materiali, gradi pametne hiše in samozadostna mesta, ki bodo prihodnjim rodovom omogočila, da bodo živeli manj energetske potratno, kot so njihovi očetje. Srečno, potomci!

Toplota, da se ogenj vidi

Kljub vsem sodobnim sistemom za ogrevanje v svojem bivališču marsikdo še rad vidi dobro staro klasično kmečko peč, ki pričara tisti že skoraj pozabljeni občutek domačnosti.

Kakšne so današnje težnje glede tega, kakšno peč postaviti, kje v prostoru je najprimernejše mesto zanjo, kako doseči najboljši izkoristek in kaj vse še moramo vedeti poleg želje, da bi imeli tako peč, smo vprašali pečarja, ki se že več desetletij ukvarja z izdelavo peči in kaminov.

Kako se izgubi toplota

»Današnje želje pri gradnji oziroma postavitvi (klasičnih) peči so čim večja vrata oziroma čim več steklenih površin, da je ogenj čim bolj viden, da peč ali kamin zavzema čim manj prostora ter seveda izžareva kar največ toplote za kar najmanjšo porabo kuriva. Pri izbiri materialov za peč je zaradi dobrega izkoristka zelo smotno izbrati čim boljše šamotne opeke, za dodatni izkoristek pa si lahko pomagamo z dodatnimi izmenjevalniki toplote, kot so sedeži in šamotni kanali. Namestimo lahko tudi dodatne akumulacijske plošče ter dimne obroče in lopute za dimnik. Poleg premišljene in kakovostne izdelave moramo peč znati tudi pravilno uporabljati. Nikoli je ne smemo preobremenjevati z večjimi količinami goriva ali z velikimi kladami. Nekoč so imele lončene peči zelo majhna vrata in to je omejevalo količino nalaganja. Zdaj pa bi vsi radi velika vrata; pri tem je potreben tudi velik dimnik, vse to pa zmanjša izkoristek toplote. Vsekakor je pametno prisluhnuti pečarjevi oceni glede prostora in njegovemu svetovanju. Prihranek pri porabi energije se določi na podlagi izračunov in testiranj, zelo je odvisen tudi od kakovosti dimnika, a pravi prihranek se dobi pri akumulaciji. Peč ali kamin ima lahko 75- do 85-odstoten izkoristek, če pa to pomnožiš s časom, ko se ogreva brez ognja, se lahko pokaže tudi 200- ali celo 300-odstotni izkoristek,« nam je povedal Ludvig Golob iz pečarstva Golob.

Prodajamo peči, pri nas izdelamo izris, opravimo ogled, svetujemo, montiramo.

Več o nas si lahko ogledate na www.peci-kamini-golob.si

GOLOB IGNAC S.P.
Rodne 23, Trebnje
Salon Ljubljana, Litijska cesta 12
041-640-928, 041-441-168
ignac.golob@siol.net

NOVO V PONUDBI

ALU VHODNA VRATA
VRHUNSKE KAKOVOSTI IN DIZAJNA

brezplačna modra številka
080 16 99

CUGELJ
PVC IN ALU OKNA

-20% PVC OKNA IN VRATA

- PVC OKNA IN VRATA
- ALU VRATA IN OKNA
- KRPA ŽALUZIJE
- ROLETE IN KOMARNIKI
- ZIMSKI VRTOVI
- OKENSKE POLICE IN ZAKLJUČNA DELA

POSLOVNA ENOTA
Ivančna Gorica
Stantetova 10, 1295 Ivančna Gorica
tel.: 01/7878535, faks: 01/7807868
e-pošta: info@cugelj.si

RAZSTAVNI SALON
Ljubljana BTC / PTC Diamant
Letališka 5, 1000 Ljubljana
tel.: 01/5476526, gsm: 040/840069
www.cugelj.si

Peč na sredo hiše ali k stopnicam

Kot poudarja sogovornik, je treba dobro premisliti tudi to, kje v hiši ali prostoru je primerno postaviti peč. Večjih kaminov na podstrešju ni smiselno graditi, saj je tam dolžina dimnika že omejena. Pa tudi drv v najvišje nadstropje ni ravno lahko nositi.

Peči ni dobro postaviti poleg kuhinjske mize ali sedežne garniture, saj bo tam zelo vroče, posebno pred morebitnimi steklenimi vrati.

Upoštevati moramo tudi statiko, zlasti če gre za večje odprte prostore.

»Zaradi porazdelitve toplote je pomembno, da je peč postavljena sredi hiše. Dobro je tudi, da stoji v tistem prostoru, kjer vstopamo v hišo, saj tam pride vanjo tudi največ hladnega zraka. Priporočljivo je še, da so v bližini stopnice, ker tako toploto lažje prenašamo v zgornje prostore. Ker pa vemo, da toplota zlahka pobegne v višji prostor, je zelo pomembno, da ima peč visoko stopnjo akumulacije, ki obdrži toploto tudi spodaj. Primerno je tudi, da – če se le da – peč postavimo med več prostorov, denimo med spalnico, kopalnico in kuhinjo. Večina ljudi se že pri načrtovanju hiše posvetuje, kje naj bi peč stala, da je nato čim primerneje umeščena,« pravi strokovnjak iz pečarstva Golob.

Bukev v peč, breza v kamin

Sogovornik svetuje, da je za kurjenje v pečeh najbolje uporabljati les listavcev, predvsem bukev in gaber. Tudi brezov les je zelo iskan, vendar pa ima razmeroma majhno toplotno moč; ker ne gori s pokanjem, pa je predvsem primeren za odprte kamine. Najlepše in najbolj kalorično gori les, ki ima manj kot 15-odstotno vlažnost, to je po okoli dveh letih sušenja na zraku. Tak les pusti v peči in dimniku tudi manj pepela oziroma saj, pa tudi morebitna steklena vratca na peči ostanejo čistejša. Za kurjavo v peči so primerni tudi lesni briketi, vendar jih je treba nalagati v manjših količinah, saj imajo veliko kalorijsko moč. Ignacij Golob še enkrat poudarja, da se je treba pri nalaganju drv ali briketov v peč držati navodil pečarja glede količine.

Kakšen izkoristek ima vaš kotel?

WVterm

Proizvodi:

Kotli na polena, klasični kotli, kotli na pelete, kotli na lesne sekance, kotli na plin- olje, kotli na polena- olje hranilniki energije

WVTERM, d.o.o., Valvasorjeva ulica 73, 2000 Maribor Centrala
Tel.: + 386 2 42 92 810, e-pošta: wvterm@wvterm.si

Za lesnoupinjevalne kotle je pomembno, da so krmiljeni in da prilagajajo delovanje vsak trenutek obratovanja.

Da energija ni dobrina, ki bi je imeli v izobilju, potrjuje nenehno naraščanje cen energentov. Zato je skrbno trošenje in spremljanje porabe cilj in izziv vsakega potrošnika in tudi izdelovalca naprav, povezanih s porabo energije.

Eden od primernih energentov, ki omogočajo varčno in okolju prijazno ogrevanje, je vsekakor biomasa.

»Odločitev o tem, s katero obliko lesne biomase se bomo ogrevali, je odvisna predvsem od možnosti, ki jih imamo v kotlovnici ali na domačem dvorišču. Najbolj varčno in ekološko primerno ogrevanje je z lesnoupinjevalnimi kotli, katerih sestavni del je ustrezno velik hranilnik vode. Seveda se tudi z vsakim lesnoupinjevalnim kotlom ne ogrevamo varčno in ekološko primerno. Na trgu je namreč vse preveč kotlov tujih in domačih proizvajalcev, ki napovedujejo izkoristke od 92 do celo 96-odstotkov, ti kotli pa praviloma nimajo regulacije in komponent za regulacijo niti take konstrukcijske zasnove, da bi lahko dosegali omenjene izkoristke. Tako na videz dobre izkoristke ponuja le nizkocenovna konkurenca, ki zavaja neuke kupce,« nam je povedal Radislav Marksl, direktor proizvajalca kotlov iz Maribora Wvterm.

Dobro krmiljenje = nižji stroški

Kot je poudaril, kakovostni kotli s primerno (lambda) sondo za optimalno regulacijo dosegajo največ do 93-odstotne izkoristke, tisti brez sonde pa za kakšen odstotek manjše.

»Nizkocenovni kotli, ki zaradi komercialne vabe oglašujejo podoben izkoristek, pa imajo v resnici do 86-odstotnega. Kotli, ki nimajo nad 90-odstoten izkoristek, so ekološko neprimerni. Zato morajo biti kupci zelo pozorni na ponujeno tehniko proizvoda,« opozarja sogovornik. Pomembno je, da lahko pri kotlu krmilimo vrtljaje ventilatorja, dova-

janje primarnega in sekundarnega zraka, ter da regulacija vzdržuje stanovitne pogoje v celotnem procesu zgorevanja. Kakovostni kotli so mikroprocesorsko regulirani tako, da v celotnem procesu zgorevanja oddajajo manjše izpuste dimnih plinov. To pomeni, da pri zgorevanju les razpade v naravne snovi, ki jih je narava v lesu poprej združila in se zdaj vračajo nazaj v ekološki sistem. Ponudniki, ki ne ponujajo regulacije ogrevalnih krogov, po Markslvih besedah kupce zavajajo.

»Racionalna poraba energije iz hranilnikov tople vode je možna samo z vrhunsko regulacijo ogrevalnih krogov. Dobra regulacija je tritočkovna, torej meri temperaturo v prostoru, zunanjo temperaturo in temperaturo v hranilniku tople vode. S kombinacijo teh temperatur dosegamo kontinuirano stalno nastavljeno temperaturo v stanovanju. Taka regulacija omogoča enako ogrevanje kot pri plinu ali olju, le da ob mnogo nižjih stroških,« na podlagi dolgoletne prakse pojasnjuje direktor podjetja za proizvodnjo kotlov Wvterm.

Pomembna je tudi čistoča

»Posvetujte se s ponudniki kotlov, praviloma primerjajte vsaj tri dobavitelje in pridobite prospekte od tistih najboljših in tistih cenejših. Že s proučevanjem prospektov se boste marsikaj naučili in se laže odločili, katera boste kupili,« poudarja direktor Wvterma, podjetja, ki svojo kakovost potrjuje s 70-odstotnim izvozom, predvsem na evropske trge. Dodaja še, da pri dobrih kotlih ni težav pri vsakodnevnem upravljanju. Treba je le upoštevati navodila proizvajalca. Z lesnoupinjevalnimi kotli je manj dela in težav kot s klasičnimi. Pomembno je, da se kotli redno vzdržujejo, saj samo čista naprava omogoča maksimalen prehod toplote na vodo.

RASTLINJAKI

3 x 4 m
le 240 €

Pokličite 031 675 639

- rastlinjaki po meri,
- primerni za zimsko zelenjavo, poleti za paradajžnik,
- menja se le folija na 5-8 let

Profilplast, d.o.o., 3204 Dobrna,
tel.: +386 (0) 3 781 80 33,
www.profilplast.si
e-pošta: profilplast@profilplast.si

Najsodobnejši kotli za velik prihranek

Uporabnik mora biti pozoren na primerno pripravo energenta ter upoštevati njegove zakonitosti.

Varčno ogrevanje zahteva sanacijo slabo izoliranih in toplotno potratnih objektov ter zamenjavo zastarelih in predimenzioniranih ogrevalnih sistemov s tehnološko naprednejšimi. Sodobni ogrevalni sistemi na lesno biomaso so gotovo eden od primernih odgovorov, saj je Slovenija dežela z velikimi zalogami lesa.

Nova generacija kotlov

»Nova generacija kotlov s svojimi dovršenimi regulacijskimi tehnologijami omogoča izredno majhne izpuste škodljivih snovi in velike izkoristke – tja do 96 odstotkov, za svoje delovanje pa tak kotel potrebuje le za do deset evrov električne energije na leto. Najnovejši kotlovni ogrevalni sistemi uporabljajo tudi novo širokopasovno lambda sonda, ki je bila razvita izključno za ogrevalne sisteme na lesno biomaso. S sistemom vremensko vodene regulacije pa lahko prihranite do 30 odstotkov energenta, saj naprava nenehno spremlja zunanje temperature in prilagaja delovanje ogrevalnega sistema,« pojasnjuje najsodobnejše težnje Tomaž Rifelj, direktor hčerinskega podjetja KWB iz Avstrije, kjer s kotli za izogrevanje lesnih goriv iz biomase skrbijo za kakovostno in varčno ogrevanje.

Moč dvakratnega izgorevanja

»Sodobni kotli na lesno biomaso delujejo po načelu uplinjanja lesa. Vgrajeno imajo primarno izgorevanje, s katerim dosežemo uplinjanje lesne biomase v kurišču. Lesni plin v sekundarni coni s pomočjo dovoda sekundarnega zraka začne izgorevati, tako se temperatura dvigne z okoli 500 stopinj na 1000 do 1.100. S tem dosežemo bistveno nižje emisijske vrednosti ogljikovega monoksida, dušikovih oksidov in trdnih delcev. In prav v tem delu izgorevanja je bistvena tehnološka razlika s starejšimi ali nizkocenovnimi kotli. Širokopasovna lambda sonda nenehno prilagaja izgorevanje, predvsem dovod goriva pri avtomatiziranih kotlih in dovajanje količine sekundarnega zraka. S tem zagotavlja ekonomično porabo goriva in veliko učinkovitost, to pa se na koncu kurilne sezone pokaže kot nižji strošek za kurjavo,« sogovornik opisuje nove tehnologije ogrevanja.

Izbira kotla

Pri izbiri kotla je zmogljivost treba prilagoditi toplotni zaščiti objekta, predvsem pa je pomembna izbira tipa glede vrste kuriva.

»Ali bo to kotel na polena, sekance ali pelete, je odvisno predvsem od lokacije in dosegljivosti vira energije. Če imamo gozd, potem svetujemo kotel na polena ali sekance. V Sloveniji se največ povprašuje po kotlih na polena, ker je to pri nas najbolj znana oblika lesne biomase. Sekanci pridejo v poštev pri uporabnikih, ki imajo na voljo prostor za deponijo sekancev in si želijo udobje, ki ga omogoča popolno avtomatiziran kotel. Kotli na pelete pa so primerni za urbana okolja, kjer lastniki običajno nimajo svojega vira lesa oziroma ni na voljo dovolj prostora za skladiščenja druge oblike lesne biomase kot pelete,« razlaga direktor podjetja KWB.

Ogrevanje na pelete, sekance in polena (8 - 300 kW)

SAMO PRI KWB

- **popolna izgorevalna in regulacijska tehnika** - nova širokopasovna lambda sonda v kombinaciji z regulacijo podtlaka v kurišču
- **200 L vmesni zalogovnik** - minimalna poraba elektrike, edinstvena geometrija dozirne naprave
- **patentirano 100% čiščenje površine toplotnega izmenjevalca** - skozi celotno življenjsko dobo enako visok izkoristek
- **KWB MultiFlex čistilni obroč** - omogoča uporabo sekancev slabše kakovosti, hitro-rastoči les ter gorivo, ki stremi k žilindranju - za brezskrbno obratovanje

Mi dajemo energijo za življenje!
www.kwb.si

Voda ni dobra za ogenj

»Najpogostejše težave med obratovanjem pri kotlih na lesno biomaso izvirajo iz neprimerne izbire energenta. Uporabniki večkrat uporabljajo energent, ki ne ustreza predpisanim normativom in ima preveliko vsebnost vode oziroma vsebuje nečistoče, kot sta prst ali zelena masa. To povzroča motnje pri obratovanju. Uporabnik mora biti pozoren na primerno pripravo energenta ter upoštevati njegovo zakonitost. Te anomalije se v tehnološko dovršenih sistemih dajo deloma omiliti, vendar pa je rezultat bistveno manjši izkoristek in večja poraba.« Sogovornik še poudarja, da so sekanci eden od energentov, ki je stroškovno najugodnejši in omogoča največje prihranke. Zavora pri izbiri kotlov na sekance pa je lahko visok strošek naložbe pri manjših priključnih močeh.

Sonce ne izstavlja računov

Obnovljivi viri energije so energetska rešitev prihodnosti, brezplačni in neuničujoči za naravo.

Zaradi pomanjkanja fosilnih virov energije in onesnaževanja smo za svoje potrebe po energiji prisiljeni iskati vire, ki so obnovljivi in manj onesnažujejo okolje. Obnovljivi viri energije (OVE) vključujejo energijo, ki jo zajemamo iz stalnih naravnih procesov, kot so sončno sevanje, veter, vodni tok, fotosinteza in geotermalna energija iz zemeljskih toplotnih tokov.

Energija, ki je nikoli ne zmanjka

Sončna fotonapetostna elektrarna je ekonomsko varna naložba, saj je sonce trajen vir energije, povsod pa je veliko neuporabnih površin, kamor lahko namestimo sončne kolektorje za črpanje sončeve energije. Energija, ki jo sonce seva na zemljo, je 15.000-krat večja od energije, ki jo porabi človek. Delovanje sončne elektrarne ne zahteva strupenih goriv, obenem pa potrebuje razmeroma malo vzdrževanja, ne proizvaja škodljivih izpustov in je konkurenčno drugim virom energije. Te značilnosti dajejo sončni energiji vlogo najobetavnejšega energetskega vira prihodnosti.

Stranski proizvod sonca

Veter je posredna oblika solarne energije, saj nastane zaradi razlike temperatur na zemlji med dvema izbranimi točkama. Vetrnica pretvarja

kinetično energijo vetra v električno energijo. Čeprav ta energija trenutno pomeni le okoli odstotek svetovne proizvodnje električne energije, se njen pomen hitro večja. Tako denimo na Danskem že dosega 20 odstotkov vse pridobljene električne energije, v Španiji devet, v Nemčiji pa sedem.

Energija iz sredice Zemlje

Geotermalna energija nastaja zaradi vroče zemeljske notranjosti, zaloge pa so praktično neizčrpane. Je zanesljiv vir energije, saj ni odvisen od vremenskih vplivov. Geotermalne elektrarne zavzamejo malo prostora v primerjavi s hidroelektrarno, denimo. Težava pri izbiri geotermalne energije pa so visoki zagonski stroški,

tudi vzdrževalni stroški zaradi rje niso zanemarljivi. Geotermalne energije tudi ni mogoče prenašati, zato se uporablja samo za ogrevanje hiš v okoliških mestih in za proizvodnjo električne energije.

Koristna uporaba presežka toplote

»Toplotna črpalka je ekološko prijazen in energetsko varčen način ogrevanja prostorov ali sanitarne vode. Deluje po načelu odvzema toplote okoliškemu zraku, vodi ali zemlji in z njo ogreva vodo. Toplotne črpalke dosegajo najboljše rezultate pri nizkotemperaturnem ogrevanju, ko njihova izhodna temperatura vode ne presega 35 stopinj Celzija, denimo pri talnem in stenskem ogrevanju,« nam je povedal Marko Žibert, direktor podjetja Alpin NT OVE, ki se ukvarja s svetovanjem, izobraževanjem in prodajo opreme in izdelkov vodilnih proizvajalcev s področja izkoriščanja obnovljivih virov energije.

Kot je poudaril, Slovenija zelo zaostaja pri izobraževanju in izkoriščanju obnovljivih virov energije. »Smo verjetno edina država v EU, kjer v šolah še nimamo učnega programa o pridobivanju energije s pomočjo vodikovih gorivnih celic. Tudi pri uporabi avtomobilov na vodik smo zelo skromni, ne nazadnje lastnik vodikovega avtomobila tega praktično nima kje oskrbeti z gorivom. Z razvojem v to smer močno zaostajamo.«

Prodaja - montaža - servis

geotermal.si

Sistemi ogrevanja

ponujamo Vam pester izbor kotlov na polena med 16 in 100kW kotlovno opremo, hranilnike toplote

Kotel na polena in hranilnik vode Laddomat in varnostno varovalo raztezna posoda

RAZLIČNI PAKETI PO UGODNIH CENAH ZA IZJEMNE REZULTATE

že od 2.870 € + DDV

Tel.: 02 651 1700
GSM: 041 646 460
info@geotermal.si
www.geotermal.si

kotli na polena VIGAS

www.vigas.si

OGREVANJE, KI VAS PREVZAME

ALPIN
napredne tehnologije

obnovljivi viri energije

CERTIFIKAT

MODRA ODLOČITEV

NAŠI DOBAVITELJI SO VODILNI EVROPSKI PROIZVAJALCI MODULOV IN RAZSMERNIKOV SLOVENSKO ZNANJE IN IZVEDBA

Strokovno svetovanje za pravilno izbiro PV sistema, odgovorno in optimalno planiranje ključnih elementov PV sistema in povezav,
sodelovanje pri posameznih fazah ali izvedba na ključ, ustrezen bančni suport

OMREŽNI IN OTOČNI, SAMO STOJEČI SISTEMI
PRAKTIČNA UPORABA V NAVTIKI IN VOZILIH
EKSPERIMENTALNI SETI IN GORIVNE CELICE
TERMALNI KOLEKTORJI IN TOPLOTNE ČRPALKE
OPTIMALNE KOMBINACIJE SISTEMOV

Koroška cesta 27, Kranj, info@alpin.si, tel.: 051-410-706

GOZDARSTVO

VALTRANova serija A
88 – 101 KM**Še več udobja
v novi različici****Prednosti:**

- »HiShift« upravljanje z ročico
- Odlična vidljivost
- Odlična za delo s sprednjim nakladalnikom
- Velika razdalja od tal - večja stabilnost
- 4 kolesni pogon in elektronska zapora diferenciala (preprosto in varno)

Pokličite nas! **Interexport**

Servis:

MODRA ŠTEVILKA
080 70 78Kmetijsko – poslovni center, Potok pri Komendi 12,
1218 Komenda, Prodaja: 01 834 44 12, 031 477 876,
www.interexport.si/kmetijstvo**Valtra serije A – nova moč visoke tehnologije**

Pred kratkim je Valtra predstavila nov model traktorja, ki so ga poimenovali kar Valtra A HiTech in ki s številnimi izboljšavami predstavlja povsem novo moč za delo v gozdu.

Novi model v prvi vrsti odlikujejo nov inverter za spreminjanje smeri vožnje pod volanom z integrirano parkirno zavoro in v serijsko opremo dodane novosti: elektrohidravlična sklopka HiShift, ki zagotavlja natančno in mehko pretikanje ročic brez uporabe pedala sklopke, elektrohidravlična regulacija zadnjega hidravličnega dvigala, elektrohidravlični vklop kardanske gredi. Za enostavnejše upravljanje je možno traktor opremiti tudi s tempomati. Kabina traktorja je povsem prenovljena – ima večje površine stekel, povsem prilagodljiva sedež in volan, izboljšano zaščito pred hrupom, široka vrata – zato boste občutili pravo udobje vožnje z odlično vidljivostjo. Olajšano je tudi delo s sprednjim nakladalnikom, stabilnost traktorja pa zagotavlja povečana razdalja od tal. Valtra A HiTech je s svojim štirikolesnim pogonom in elektronsko zaporo diferenciala idealna za delo v gozdu, saj zagotavlja varno in preprosto delovanje. Novi tricilindrski motor AGCO Sisu Power s prostornino 3,3 litra se bo izkazal s svojo učinkovitostjo, manj škodljivimi izpušnimi plini in optimalno porabo.

Nova serija Valtra A HiTech je na voljo v modelih A83 in A93, od 88 do 101 konjske moči.

SLOGA
Kmetijsko gozdarsko podjetje s.p.**V Slogi je moč !****VSE ZA JESENSKO
DELO NA VRTU
IN UREDITEV GROBOV!** **50** let**Pesek in zemlja za grobove,
mačehe, krizanteme,
sveče, ikebane, nagrobni aranžmaji...****www.sloga.si**

KVC SLOGIN VRT KRANJ, Šuceva ulica 27, tel: 04 20 14 960
 KTC SLOGA Šenčur, Kranjska cesta 29, tel: 04 25 19 760
 KVC SLOGA Naklo, Cesta na Okroglo 1a, tel: 04 59 51 940
 KTC SLOGA Beltinci, Gregorčičeva 2, tel: 02 53 52 350
 KVC SLOGA Šmarje pri Jelšah, Rimska cesta 1, tel: 03 81 01 500
 KTC SLOGA Novo mesto, Sevno 11, tel: 051 377 765
 KT SLOGA Šikole, Šikole 25a, tel: 02 79 53 065
 KT SLOGA Lovrenc na Dravskem polju 8, tel: 02 79 53 055

TAJFUN
COMI
Spremljiva v pridelovalni

GOZDARSKI VITLI
TAJFUN

REZALNO CEPILNI
STROJI

TAJFUN Planina d.o.o. Planina 41/a SI - 3225 Planina pri Sevnici
Tel: +386 / 3 746 44 00 Fax: +386 / 3 579 12 41 E-mail: prodaja@tajfun.si www.tajfun.si

HONDA
Moč naših sanj

AVTO ZA AKCIJO

Prodajalcu povejte, da ste za akcijo izvedeli v tem časopisu in poleg redne ponudbe boste deležni še dodatne izredne ponudbe. Samo v PSC Ljubljana, Baragova ul. 9, 1000 Ljubljana tel: 01 5883 254 in PSC Maribor, Ptujška cesta 132, 2000 Maribor tel: 02 46 00 122

Slika je simbolična. Kombinirana poraba goriva 6,5l – 8,4l/100 km; emisije CO2 171g – 193g/km. AC-Mobil, d.o.o., Baragova ulica 9, 1000 Ljubljana.

Dacia Duster 4x4

Resen terenec

že za 11.990 €

SAMO V OKTOBRU
5 LET
GARANCIJE
BREZPLAČNO

DACIA
GROUPE RENAULT

www.dacia.si | **Reliable. No matter what.**

Dacia Duster je s pogonom na vsa štiri kolesa kos vsem preprekam, ki jih postavljajo najzahtevnejši tereni. Odlikuje ga tudi izjemno dostopna cena in najmanjša izguba vrednosti med vsemi kompaktnimi športnimi terenci.** Izkoristite posebno oktobrsko ponudbo, ki prinaša brezskrbnih 5 let garancije.

*Velja do izpolnitve prvega od dveh pogojev: 5 let ali 100.000 km. **Focus Online, članek Auto Restwert 2015. Slika je simbolna. Renault Nissan Slovenija, d.o.o., Dunajska 22, 1511 Ljubljana.

DACIA DUSTER: PORABA PRI MEŠANEM CIKLU: 5,0 - 8,0 L/100 km. EMISIJE CO₂: 130 - 185 g/km.

JESEN V TERMAH DOBRNA

MARTINOV VIKEND, 2 x polpenzion na osebo že od 76 €

Martinova večerja, degustacija vin, martinov sejem z zabavnim programom.

PLAČA EDEN, BIVATA DVA, 2 x polpenzion za dve osebi že od 130 €

KROMPIRJEVE POČITNICE, 2 x polpenzion na osebo že od 86 €

BREZPLAČNO BIVANJE en otrok do 12. leta starosti v sobi z dvema odraslima osebama, od 23. 10. do 06. 11. 2011. **PESTRA ANIMACIJA** s škratom Vitkom.

LEPO JE BITI UPOKOJENEC, 5 x polpenzion na osebo že od 188 €

BREZPLAČNI PREVOZ od doma v Terme Dobrna in nazaj (od nedelje do petka).

ČAROBNI BOŽIČ, 3 x polpenzion na osebo že od 138 €

FIRST MINUTE za rezervacije do 09. 12. 2011 podarimo 1 x nočitev z zajtrkom.

SILVESTROVANJE - 15 % popusta*, 3 noči na osebo že od 238 €

*FIRST MINUTE velja pri vplačilu 30% akontacije do 28. 10. 2011.

t: 03 78 08 110, www.terme-dobrna.si

Ministrstvo za zdravje opozarja pri komerno pije alkohola škoduje zdravju.

 Terme Dobrna
Navdihujemo življenje

 Nalozba v vaše prihodnost
OPREMA ZA TRAJNO RAZVOJNO SOSTRANSTVO

